26րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7146 11 ՅՈՒԼԻՍ 1909 ՇԱԲԱԹ 24 Juillet 1909 26me année N. 7146

"ԱՐԵՒԵԼՔ"
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Ղ.ռ.
» » վեցամսեայ	45	»
Գաւառներու համար տարեկան	108	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար Երկիրներու համար տարեկան	25	Ֆր
» » վեցամսեայ	26	»

Կանխավճարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آرەولك
ارمنيجه يومی و سياسی غزته
صاحب امتيازی قره‌كين بوياجيان
درعليه غلطه

AREVEEK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ՏԻԳՐԻՍԻ ԱՓԵՐԷՆ

Օրուան կացութիւնը. — Պէրիկցիներուն դասերն՝ երեսի վրայ.— Մռայլ նայուածքներ ու մռլտուքներ.— Տիգրանակերտի նոր երեսփոխանը.— Կրթական ամայութիւնն ու վերամուտի ձեռնարկներ.— Կարնոյ «Յառաջ»ը:

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ, 25 յունիս

Առանց չափազանց լաւատեսութեան կամ յոռետեսութեան, սա՛պէս կրնանք սահմանել միամեայ Սահմանադրութեան արդիւնքները՝ Տիգրանակերտի համար մասնաւորապէս ու բոլոր հայաբնակ նահանգներուն համար ալ ընդհանրապէս.— Խօսելու, գրելու, խմբուելու, ճամբորդելու ազատութիւն, քմահաճ խուզարկութեանց դադարում: Ասոնք նշանակելի իրականութիւններ են, որոնց բարերար արդիւնքները պիտի տեսնուէին ապագային մանաւանդ, եթէ տարբեր անդամներով չփճանան: Չուրանանք եղելութիւնները, որքան ալ մասնակի ըլլան, Սահմանադրութեան «ամբողջական» գործադրումի մեր ակնկալութեան հանդէպ: Այո՛, գործելու ազատութիւնը դեռ լիովին չի յարգուիր, հաւասարութեան սկզբունքը տակաւին ըմբռնուած չէ երկուստեք, մարսուած չէ. Նահանգային դատական մեքենաները դեռ միեւնոյն դանդաղութիւնն ու փտութիւնը կը զգացնեն, եւ ամէնէն կարեւորը, ազգերու համերաշխութիւնը առ այժմ գեղեցիկ ասութիւն մըն է լոկ: Այս անգամ, ահաւասիկ երեք օրինակ-ապացոյց ձեզի, այժմէական ու թարմ:

—Խե՜ղճ Պէրիկցիները ամիսներ առաջ կեդրոնի դատարանին ներկայացուցած են բանակալութեան շրջանին մէջ գործուած հարստահարութեանց քանի մը տասնեակ դատեր, յանցաւոր պէյերն ու աղաները դատի քաշելով պատժել տալու եւ բռնութեանց կրկնութիւնն արգիլելու համար: Բողոքող ու բողոքուած կողմերը հոս փոխադրուած են ամիսներէ ի վեր, ու դատերը կ՚երկարաձգուին ի զուր: Հասութառու պէյերն եւ աղաները, անհոգ եւ ուրախ, կը զուարճանան ասդին-անդին, կերուխումի ու խնճոյքի մէջ յաւէտ, չմոռնալով անուշցնել զիրենք դատող պաշտօնեաներն ալ: Բողոքող խեղճերը, սակայն, իրենք հոս թշուառութեան մատնուած՝ այս թափառական անգործութենէն, ընտանիքնին անդին անտէր եւ անպաշտպան մնացած՝ կը չարչարուին. բայց ի՞նչ օգուտ, պիտի կենան որ դատերն աւարտի՛ն...: Դանակն ոսկորին հասած՝ այդ թշուառներէն մէկը, վերջերս ա՛լ չի կրնար համբերել, կը թախանձէ, կը պնդէ որ դատերուն նային, վերջացնեն: Ասոր վրայ... կը բռնեն, կը բանտարկեն(°.°.°.) խեղճը: Ա՛յսքան: Իսկ իբր լրացուցիչ ասոր, դեռ մոռցուած չէ անպատիժ մնալը Զնքուշի, Հայնիի եւ Սիլվանի՝ արդէն Արեւելքի ծանուցուած յարձակմանց, աւարառութեան եւ սպանութեան պատասխանատուները:

— Երկրորդ օրինակ, ընտրութիւնը Տիգրանակերտի նոր երեսփոխանին, որ է Փիրինճիզադէ Ֆէյզի պէյ, նոյն ինքն արժանաւոր զաւակը հանգուցեալ նշանաւոր երեսփոխանին՝ Փիրինճիզադէ Արիֆ էֆ.ի: Եւ ասիկա՝ ի հեճուկս մերազնեից: Անշուշտ Խորհրդարանը պիտի փութայ վաւերացնել այս ընտրութիւնն ալ, ինչպէս վաւերացուց նախորդինը, զի նորն եւս եւ ոչ մէկ կերպով վար է հինէն:

—Երրորդ օրինակն է, կեդրոնիս մէջ իսկ, Թուրք խուժանական դասակարգին մռայլ նայուածքներն ու քինախնդիր մռլտուքները՝ հանդէպ մերազնեից, կիլիկեան աղէտներէն ի վեր: Եւ ինչո՞ւ: Չէ՞ որ այս անգամ՝ ինքզինքնին պաշտպանած են եղեր...: Բացայայտ չէ՞ հոգեբանութիւնը սոյն երեք օրինակներուն ալ:

*** Յունիս 18, վերջացան քննութիւնները եւ արձակուրդը սկսաւ Ս. Կիր. վարժարանաց, որոնց ուսումնական ու վարչական կազմին ակնարկած եմ արդէն նախորդիւս, որակելով տարեկան արդիւնքն այս շրջանին ու չեշտելով արժանաւոր տնօրէնի մը պէտքն այս կեդրոնհաստատութեան, որ ունի 1000է աւելի երկսեռ ուսանողութիւն ու 650 օսմ. ոսկի պիւտճէ: Այս անմիջական պէտքը լրացնելու եռուէ է Ուսումն. Խորհուրդը: Մտադրութիւն կայ նոյն իսկ զատ զատ տնօրէններով օժտել արական եւ իգական վարժարանները, ինչ որ շատ օգտակար կրնայ ըլլալ: Խօսքերը կը դառնան, ի մէջ այլոց, Միհրան էֆ. Սվաճեանի ու Զարմայր էֆ. Ճերմակեանի շուրջ. առաջինը՝ վաղեմի տնօրէն Պաղտատի վարժարանին, որու մասին գովեստ միայն լսած ենք ցարդ. վերջինը՝ նախկին ուսուցիչ Պոլսոյ Պէրայի վարժարանաց մէջ, ապա ամերիկեան գոլէճներու մէջ փոխադրուած՝ գաւառները եւ վերջին երեք տարիներուն՝ տնօրէն Երզկայի կեդր. վարժարանին: Համակ ջիղ ու գործունէութիւն, թէ՛ իբր ուսուցիչ եւ թէ իբր տնօրէն, բառին բուն իմաստով:

*** Սեղանիս վրայ, աչքի առջեւ ունիմ այս պահուս Կարնոյ Յառաջին առաջին թիւը: Հաճոյքով ու քիչ մըն ալ հպարտութեամբ աչքէ կ՚անցընեմ զայն, իբր ծննդավայրիս կեդրոնական քաղաքին անդրանիկ մամուլին անդրանիկ արտադրութիւնը: Առ այժմ փոքրիկ ու սիրուն թերթ մըն է Յառաջը, բայց ո՛չ մանկունակ եւ անմտած ձեռնարկ մը, որպիսիներն երեւցած են յաճախ Պոլիս իսկ ու վիժած ապարդիւն: Գիտակցօրէն եւ ամուր ու լայն ծրագրի մը վրայ հիմնուած է այս թերթիկը, որ կրնայ բարգաւաճիլ, կերպարանափոխուիլ ի հարկին, շրջապատուած Սահմանադրական Նորահաս գրիչներով ալ, առաջի՛ն օրէն, փորձ ու հմուտ տնօրէնին, Ատրուշանի եւ ծանօթ Խաչատրեանի կուռ գրուածներուն առընթեր: Կարնոյ՝ միայն հողը չէ՛ որ բարձր է, այլ մտաւորական բարձր ուժեր ալ ունի, ոմանք՝ գործօն ու յայտնի, այլք՝ յաւէտ անարդարանալիօրէն «քանքարաթաքոյց», որոնց խղճի պարտք մը ըլլալու է գէթ այժմ՝ թօթափել բազմամեայ անգործութեան փտեցնող փոշին ու լրջօրէն սատարել Յառաջի յառաջդիմութեան, քաջալերելով դէպ ի իտէալ կատարելութիւն՝ իրենց աչքին առջեւ իսկ բողբոջող գրական այդ անդրանիկ ձեռնարկը: Այն ատեն է որ պիտի համոզուինք թէ՝ այդ մեծ մտաւորականներուն կուրծքին տակ մեծ սիրտն ալ գոյութիւն ունի:

ԼԵՒՈՆ ՍՐԱՊԵԱՆ

ԱՂԷՏԻ ՎԱՅՐԷՆ

ՄԵՐՍԻՆ, 28 յունիս

Կիլիկեան անօրինակ կոտորածէն, թալանէն ու հրդեհէն ետք, որ Օսմ. Պատմութեան մէջ էջը պիտի մրոտէ անջնջելի, կը սկսի գաղթումը դէպի Մերսին եւ կամ օտար վայրեր — Կիպրոս, Եգիպտոս եւ այլուր —: Որբերը միայն, անթեւ թիթեռնիկի նման, թշուառ ու խեղճ կացութեան մը դատապարտուած՝ կը մնային ու պիտի մնային թերեւս Ատանայի եւ Տարսոնի մէջ, եթէ Պատրիարքարանի նախկին պատուիրակները, Տ. Գէորգ Ծ. Վ. Արսլանեան եւ Սարգիս էֆ. Սուէն միջոց մը չխորհէին զանոնք Մերսինի մէջ պատսպարելու եւ եկեղեցւոյ բակին մէջ որբանոց մը հիմնելու: Այդ կերպով հետզհետէ որբերուն թիւը 260ի եւ որբուհիներուն 120ի բարձրացաւ, որոնցմէ դուրս են Ռոտոսթօ, Պոլիս՝ Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութիւն, Երուսաղէմ եւ պատուիրակներու հետ կրկին Պոլիս ղրկուածները, որոնց թիւը 70ի կը հասնի:

Որբանոցի համար ընտրուած 7 անդամէ բաղկացեալ Յանձնախումբը մայիս 17ին գործի ձեռնարկելով ընդհ. պատասխանատու տնօրէն կարգեց Տէր Տիգրան Սէգ-Զէնեանը, մանչերու բաժնին հսկող Պ. Առաքելը, օգնական տալով խակ ու անփորձ մէկը, իսկ աղջկանց յարկաբաժնին, որ համեմատաբար մանչերու թուին կէսին ալ չէր հաւասարեր, 3 մանկապարտիզպանուհի օրիորդներ. (այն ատեն մանչերու թիւը մօտաւորապէս 184 էր, իսկ աղջիկներունը՝ 70-75):

Յանձնախումբը այս առաջին քայլն էր որ կ՚առնէր, ոչ թէ պաշտօնին համար մարդ այլ մարդուն համար պաշտօն տալով, սխալ ուղղութիւն մը՝ որ պիտի վնասէր Որբանոցին եւ պատիւ չպիտի բերէր Յանձնախմբին ալ:

Յանձնախումբը թէեւ որբերու սնունդի հագուստի, կապուստի եւ այլ պիտոյից համար ամէն ինչ առատօրէն շռայլելու գովելի փութաջանութիւնն ունեցաւ, իբրեւ վաճառական մարդ՝ բաւական գործունէութիւն ցոյց տուաւ, սակայն իբրեւ որբանոցի յանձնախումբ՝ իր պաշտօնին անգիտակից՝ ոչ միայն օգտակար չկրցաւ ըլլալ, այլեւ զեղծումներու եւ պաշտպանութիւններու տեղի տուաւ: Մենք առ այժմ գործուած այդ զեղծումներու եւ պաշտպանութեանց մասին բան մը չպիտի ըսենք, սպասելով Պատրիարքարանի պատուիրակութեան քննութեանց ելքին, որուն կը լսենք, թէ դիմում եղած է: Միայն թէ քիչ թէ շատ գաղափար մը տուած ըլլալու համար այս անգամ պաշտօնէից մէկ քանիներու նկատմամբ յիշեալ Յանձնախմբի բռնած ընթացքը մանրամասնելով կը բաւականանանք:

1. Ինչո՞ւ աղջկանց բաժնին 3 քոյրեր վարժուհի կարգուեցան, մինչդեռ սա արձակուրդի պահուն, ուր դասեր չեն աւանդուիր, 70-75 աղջիկներու համար իբրեւ հսկող միայն 1 կարող վարժուհի հերիք էր, եւ ընդհակառակը 200-250ի մօտ մօտ մանչերու համար միայն 2 պաշտօնեայ որոնք տեղւոյն անյարմարութեան պատճառաւ ալ շատ անբաւական էին:

2. Ինչո՞ւ վտարուեցան նախկին մանկապարտէզի տնտեսուհին եւ տնտես Գրիգորը խոհարարութեան պաշտօնէ, մինչդեռ այդ գործին մէջ յանցաւորը աւելի ուրիշն էր:

3. Ինչո՞ւ վտարուեցաւ մանչերու հսկող Պ. Առաքելը՝ Տնօրէնի բացակայութեան որբի մը մայրը ներս առած ըլլալուն համար, մինչդեռ տղոց եւ Յանձնախումբի ներկայութեան՝ կոյր ու անլուր լուտանքներ տեղացնող պաշտօնեաներ իրենց պաշտօնին գլուխը կը գտնուին եւ նոյն իսկ թոշակի յաւելման կ՚արժանանան:

4. Ինչո՞ւ փորձառու եւ անձնուիրաբար աշխատող Տնօրէնին հրաժարականը ընդունեցաւ, փոխանակ գոհացում տալու իր պատճառաբանեալ հրաժարականին եւ յղելու զայն պատուիրակութեան:

Ընդունելով հանդերձ թէ, Յանձնախումբի անդամներէն ոմանք փորձառու եւ խղճամիտ անձնաւորութիւններ են, բայց իրենց զբաղմանց պատճառաւ չեն կրնար օգտակար ըլլալ ու այդ առթիւ գործը թողուած է բոլորովին անփորձ ու ապիկար անձանց ձեռքը, նոյն իսկ 7 թիւը 9ի բարձրացած եւ ընտրուած, մէկը որ իրեն իսկ չէ կրցած օգտակար ըլլալ — իբրեւ նախանձախնդիր Որբանոցի պատւոյն, պիտի խնդրէինք որ հրաժարին անմիջապէս՝ իրենց տեղ աւելի արժանաւորներուն թողլով, գոնէ այս կերպով իրենք իրենց սխալը դարմանած կ՚ըլլան:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄՈՒՇԻ ԳԱՒԱՌԸ
ԵՒ
ԲԱՂԷՇԻ ՆԱԽՈՐԴ ԿՈՒՍԱԿԱԼԸ

Կուսակալ Հիւսնի պէյի՝ նոյն պաշտօնով՝ Բաղէշէն Գասթեմունի փոխուիլը՝ բաղձալի կարգադրութիւն մըն էր, զոր դահլիճը կատարեց:

Հիւսնի պէյը ծանօթ էր արդէն 1904-1905ին Մուշի մէջ իր ունեցած նախկին պաշտօնավարութեամբ: Ժամանակը չէ մանրամասնել այս տխուր անցեալը, որուն պատճառաւ՝ այն ատեն բաւական հակակրանք մը ստեղծեց ան իր շուրջը, ոչ միայն Հայերէ, զորս անխնայ հալածեց, այլ Մշեցի մեր Թուրք հայրենակիցներէն շատերէ ալ, որոնց դէմ եւս բռնակալ վերաբերում մը ունեցաւ եւ ատոր համար իսկ պաշտօնանկ եղաւ:

Քանի մը ամիս առաջ Հիւսնի պէյը կուսակալութեան պաշտօնով Բաղէշ մեկնեցաւ, ու մինչ կը սպասուէր, որ խիստ ընթացք մը բռնէ այն ամէն բռնակալ ու հարստահարիչ տարրերու դէմ, որոնք կը կեղեքէին իսլամ եւ ոչ-իսլամ ժողովուրդը, ու խաղաղութեան պատուհաս են, ան իր պաշտօնատեղին հասնելուն, գրեթէ առաջին գործը ըրած էր բանտէն արձակել, տարւոյս գարնան Սասունի մէջ հակասահմանադրական շարժումին պարագլուխ եւ տեղւոյն արդարամիտ գայմագամը վռնտող յայտնի աւազակապետ եւ եղեռնագործ Կինճօյէ Փափուրէ բռնուած քիւրտը, որ մեծ դժուարութեամբ ձեռք բերուած է, Մուշէն հեռացուց տեղւոյն սահմանադրասէր Միւտասարըֆ Ումումին:

Ապրիլի վերջերը Մուշի մէջ խռովութիւն հանելու, Հայերը զարնելու մազպաթա պատրաստող, հակասահմանադրական ենթրիկներ սարքող Շէյխ Ֆէթհուլլահի եւ գործակիցներու մասին բան մը չըրելէ զատ, բարձրագոյն հրամանով կատարուած քննութեան արդիւնքն ալ տակաւին երեւան չելաւ: Յայտնի կողմնակցութեամբ պաշտպանեց նաեւ հայ հողագործներու արտերուն ու տուներուն բռնի տիրացողները, չփնտռենք ի՛նչ խղճով եւ ինչ տրամաբանութեամբ. գոնէ ուշադրութեան առնելու պարտական էր թէ ամէնէն աւելի վնասուած այդ հողագործները՝ իբրեւ հաւատարիմ Օսմանցիներ ամէնէն լաւագոյն վաստակողներն են, որ իրենց հողերէն տասնապատիկ աւելի արդիւնք կուտան պետական գանձին եւ ճշմարիտ սեփականատէրերն են:

Այս անբռնաբարելի սեփականութեան խնդրոյն համար՝ Ներքին գործերու Նախարարութեան միջոցաւ Մուշի երեսփոխան Գեղամ էֆ.ի կողմէ իրեն ներկայացուցուած օրինաւոր առաջարկներուն ալ բաւարարութիւն չտրուեցաւ, որովհետեւ մինչ թէր ելաւ հողերը բռնի չահագործողներուն, ի վնաս բուն սեփականատէրերուն, բան մը զոր կը հաստատէր Տարօնոյ Առաջնորդ Տ. Ներսէս վրդ.ն ալ իր 29 յունիս հեռագիրով:

Գեղամ էֆ. բողոքած էր արդէն կուսակալի այդ կողմնակցական վերաբերումին դէմ, եւ առաջարկած էր որ Մուշի կառավարիչ Մահիր պէյը, որու խաղաղասիրութիւնն ու արդարամտութիւնը գնահատուած էին, Բաղէշի կուսակալ նշանակուի:

Զարմանալի էր նաեւ Հիւսնի պէյի այն քաղաքականութիւնը, որով մինչ կը յայտարարէր ասայիշ պէրքեմալ տըր, մինչ Մուշի երեսփոխանին տեղեկութիւններ կը հաղորդուէին Հաղզօյի, Հեզանի, Պուլանըքի կողմերը տեղի ունեցած սպանութիւններու եւ կեղեքումներու մասին:

Անցեալ շաբթուընէ ի վեր կը խօսուէր Պիթլիսի կուսակալին փոփոխութեան մասին, եւ թէ Ս. Պատրիարք Հայրն ալ Մեծ-Եպարքոսին ուշադրութիւնը հրաւիրած էր ասկէ առաջ: Այս փոփոխութիւնը անցեալ շաբթու վճռուած ըլլալով՝ Հիւսնի պէյը Գասթեմունիի կուսակալ եւ Ուրֆայի կառավարիչ Սալէհ-Սալիմ փաշա Պիթլիսի կուսակալութեան փոխանորդ կարգուած էր եւ այս կարգադրութիւնը Մուշի երեսփոխանին կողմէ հաղորդուած տեղւոյն Առաջնորդին, ու միանգամայն տեղեկութիւն տրուած էր թէ տասանորդական տուրքին ալ գեղացիներուն վրայ չդրուելու համար հարկ եղած դիմումները եղած են, որպէս զի մուլթեզիմներու կեղեքմանց տեղի չտրուի եւ առաջքը առնուի նոր հացերն ալ ամբարելով՝ սուղ գնով ծախուելուն ի վնաս ժողովրդեան, սակայն բաղձացուած տնօրինութիւնը ձեռք բերուելու համար նահանգային Ընդհ. Ժողովի կարծիքն ալ հարկաւոր է:

Տասանորդը էմանէթէն կամ թախմինի դրութեամբ ժողովուրդին թողուելու համար Պատրիարքարանէն ալ ուժ պիտի տրուի այս նկատմամբ եղած դիմումներուն, բայց ամէն պարագայի մէջ, տեղական իշխանութեանց կարծիքին պէտք տեսնուած է Մալիէի կողմէ:

ԹԷՀՐԱՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Թեհրանէն կիրակի օրուան հետեւեալը կը հեռագրէ «Թայմզ»ի թղթակիցը.

Առժամեայ կառավարութիւնը Մուհամմէտ Ալիի գահընկէցութիւնը իրեն ծանուցանելու արտօնութիւնը խնդրելով հանդերձ, դեսպաններուն կը զեկուցանէր նոր Շահին անուանումը եւ կը խնդրէր որ դեռատի վեհապետին անձին պահպանութիւնը յանձնուի ազգին ներկայացուցիչներուն: Թէհրանի ռուս դեսպանատան գործակատար Պ. Սապլին այդ խնդիրը հաղորդեց Մուհամմէտ Ալիի, որ յայտարարեց թէ իր կարծիքովը, Թագուհին պիտի չուզէ բաժնուիլ իր զաւկէն: Պ. Սապլին յետոյ Շահին հետ գնաց Թագուհիին մօտ, ուր սրտաճմլիկ տեսարան մը պարզուեցաւ: Նախորդ Շահը ու Թագուհին տեսնելով որ իրենց սիրելի զաւկէն պիտի բաժնուին, մեծապէս յուզուեցան եւ խնդրեցին որ իրենց երկրորդ զաւակը տան Ահմէտ Միրզայի տեղ: Պ. Սապլին պատասխանեց թէ պարսիկ ժողովուրդը ըրած էր այդ ընտրութիւնը եւ թէ ինք իրաւունք չունէր միջամտելու այդ խնդրոյն: Դեռատի Շահը զանազանապէս կ՚աղաղակէր. իր ծնողաց արցունքները տեսնելով, չէր ուզեր բաժնուիլ մօրմէն: Վերջապէս Նախորդ Շահը ու Թագուհին տեղի տուին եւ ընդունեցին իրենցմէ եղած պահանջումը: Յետոյ Նոր Շահը անձամբ ստորագրեց իր հաւանութիւնը, որով հարկ եղած յայտարարութիւնը հրատարակուեցաւ: Որոշուեցաւ որ խնամակալը եւ ազգայնականներուն կողմէ պատուիրակութիւն մը ընկերանան Նոր վեհապետին: Հետաքրքիրներու բազմութիւն մը, այս առտու, Ներկայ գտնուեցաւ Նոր Շահին մեկնելուն այն տունէն, ուր ապաստանած էին իր ծնողքը: Առաւօտուն՝ դեռատի վեհապետը արտասուած էր՝ Թագաւոր ըլլալու հեռանկարին վրայ մտածելով: Դաստիարակը հարկադրուեցաւ ազդու կոչ մը ընել, ըսելով թէ Ներելի չէ որ լայ, ատոր վրայ՝ իսկոյն աչքերը սրբեց եւ լալը դադրեցուց: Յետոյ Նոր վեհապետը դուրս ելաւ եւ քաջարի ձեւով մը առանձին կառք մտնելով, ճամբայ ելաւ Խազախներու ուղեկցութեամբ: Սուլթանապատի մէջ Նոր Շահը ընդունուեցաւ խնամակալին կողմէ: Պատուիրակութիւն մը հանդիսաւորապէս ծանուց գահակալութիւնը, ազգին յոյսը յայտնելով որ բարի վեհապետ մը ըլլայ: Նոր Շահը «կ՚ուզեմ ըլլալ» պատասխանեց: Թագադրութեան պատրաստութիւնները իսկոյն պիտի սկսին: Հիմակուհիմա Ահմէտ Միրզա իր դաստիարակին հետ Սուլթանապատ կը գտնուի, ուր Թագուհին կրնայ ուզած ատենը զայն տեսնել:

—Թայմզի թղթակցին ուրիշ մէկ հեռագիրը կ՚ըսէ.—«Նախորդ Շահը բոլորովին արեւելեան փիլիսոփայութեամբ մը կ՚ընդունի իր աղէտաւոր կացութիւնը եւ կը պահէ վեհապետի մը վայել անձնական արժանապատուութիւնը: Ռուսիոյ դեսպանատան մէջ կարելի եղած յարգանքը կ՚ընծայեն Մուհամմէտ Ալիի եւ ընտանիքին: Ռուսական ու պարսիկ զինուորները դեսպանատան առջեւ պահակութիւն կ՚ընեն եւ նախորդ վեհապետին անձնական ապահովութիւնը կ՚երաշխաւորեն: Սրտայոյզ միջադէպ մը պատահեցաւ երբ գահընկէց Շահը Ռուսիոյ դեսպանատունը ժամանեց: Նախ Թագուհին հասաւ եւ բաւական ատեն ետքն ալ Մուհամմէտ Ալի եւ երկու զաւակները: Տիկին Սապլին յետոյ այցելութիւն տուաւ իր արքայական հիւրերուն եւ ներս մտնելուն՝ տեսաւ որ նախորդ վեհապետը թաշկինակով մը իր կնոջ արցունքները կը սրբէր: Մուհամմէտ Ալի խնդրեց տիկին Սապլինէն ներողամիտ ըլլալ իր կնոջ այդ տկարութեանը համար. յարեց նաեւ թէ դեսպանատունը ուշ ժամանելէն Թագուհին հետեւցուցած էր թէ ճամբան սպաննուած է: Մուհամմէտ Ալի փափաք յայտնած ըլլալով որ Խրիմ հաստատուի, կ՚ենթադրուի թէ ռուս կառավարութիւնը շուտով հարկ եղած միջոցները ձեռք պիտի առնէ զայն ընդունելու համար:»

—Կիրակի առտու Թէհրան իր սովորական երեւոյթը ունէր. հետաքրքրելի մէկ քանի դերաններ տապալած են քաղաքին մէջ: Զանազան տեղեր ամրութիւններ կան աւազապարկերով շինուած: Անասուններու դիակներ գարշահոտութիւն կը սփռեն:

—Լոնտոնէն կը գրէ Թանի Թղթակիցը.—«Հոս իրական սփոփանքով մը իմացուեցաւ ազգայնականներուն յաջողութիւնը եւ Շահին անկումը: Արդարեւ այնպէս կը նկատուի թէ այդ լուծումը կը վերջացնէ տագնապը: Շահին փախուստէն եւ պաշտպանութիւն խնդրելու համար Ցարին ուղղած հեռագրէն ետքը, հոս իբրեւ անկասկած կը նկատուի պարսիկ նոր վեհապետին ճանաչումը Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ կողմէն: Բարեկարգութեան վերահաստատումը եւ Լիախով գնդապետին ու պատերազմական նախարարին միջեւ գոյացած համաձայնութիւնը գուշակել կուտան թէ ռուս զինուորներուն Թէհրան յառաջացումը այլեւս գոյութեան պատճառ մը չունի: Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ Ռուսիոյ զինուորական գրաւումին համար գանգատող յոռետեսները իրենց գուշակութեանց հերքումը կը տեսնեն: Մնաց որ՝ դէպքերուն մութ կողմերը պիտի լուսաբանուին հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ, ուր Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովը պիտի վիճաբանի արտաքին գործոց ելմտացոյցին վրայ: Թէհրանէն առնուած լուրերը ապահովիչ կը նկատուին Լոնտոնի մէջ եւ կը յուսացուի որ հիմա ամէն բան պիտի կարգադրուի, առանց նոր կնճռոտութիւններ առաջ գալու:»

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ա. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

117րդ նիստ 9 յուլիս 1909

Երեսփ. ժողովը հինգշաբթի օրն ալ ընդհանուր նիստ ունեցաւ։ Ատեանը բացուեցաւ ժամ 2½ին Ահմէտ Րիզա պէյի ատենապետութեամբ։ Նախորդ նիստին ատենագրութիւնը ընդունելէ ետքը, կարդացուեցաւ Լոնտոնէն Թալաթ պէյի ուղղած հեռագիրը՝ ծանուցանող թէ Էտուարտ թագաւորը մեծ համակրութեամբ ընդունեց է օսմ. երեսփոխանները։ Ժողովը բուռն ծափերով ողջունեց այդ հեռագիրը։ Ապա կարդացուեցան Եպարքոսին և Ներքին գործոց նախարարին զանազան գրութիւնները որոնք յղուեցան պատկանեալ յանձնաժողովներուն։ Պատերազմական նախարարութեան մէկ գիրը կ՚ըսէր թէ սպայ մը երբ երեսփոխան ընտրուի, իր զինուորական պաշտօնէն հրաժարած կը նկատուի և պահեստի կարգերը կը փոխադրուի։ Հետեւաբար կ՚առաջարկէր զինուորական երեսփոխաններու ցուցակը պատրաստելով ղրկել։ Երեսփոխաններէն շատերը յայտարարեցին թէ բնաւ չեն ուզեր բաժնուիլ իրենց զինուորական պաշտօնակիցներէն, վասն զի զինուորական յանձնաժողովը մեծապէս կ՚օգտուի անոնց մասնագիտութենէն։ Ժողովը որոշեց մասնաւոր յանձնաժողով մը կազմել, որպէս զի այդ խնդիրը լուծէ։ Եպարքոսական գրութիւն մը կը պահանջէր փութացնել ելմտացոյցին ծախքերու մասին վիճաբանութիւնը։ Ատենապետը յայտարարեց թէ ելմտացոյցի յանձնաժողովը իր տեղեկագիրը պատրաստած ըլլալով երկուշաբթի օրը ժողովին պիտի ներկայացուի։ Յետոյ կարդացուեցաւ Կայսեր գահաճառին տրուելիք պատասխանը, որ ընդունուեցաւ սա փոփոխութիւններով.—«Այդ ձախող կառավարութիւնը շարունակող» պարբերութեան մէջ «կառավարութիւն» բառին տեղ «վարչութիւն» դրուեցաւ. նաև «Մեր երկրին մէջ իսկական Սահմանադրութիւնը ձեր կայս. կառավարութեամբը կը սկսի» պարբերութեան մէջ «կառավարութիւն» բառին տեղ «կայսրութիւն» բառը դրուեցաւ։ Ապա ձեռք առնուեցաւ ընկերակցութեանց կանոնագրին վիճաբանութիւնը։ Ե. յօդուածը որ կը վերաբերի հիմնադիրներու տարիքին, և Զ. յօդուածը նոյնութեամբ ընդունուեցան։ Քոզմիտի էֆ. առաջարկեց որ վարչական Խորհուրդին ընտրութենէն մինչև հինգ օր պայմանաժամ տրուի ընկերակցութեան կազմութիւնը հաղորդելու կառավարութեան։ Այդ առաջարկութիւնը մերժուեցաւ։ Վարչական Խորհուրդներու և գաւառային ճիւղերու վերաբերեալ Է. յօդուածը ընդունուեցաւ։ Ը. յօդուածը ընդունուեցաւ սա փոփոխութեամբ թէ ընկերակցութիւնները, իրենց գումարման յատկացուած շէնքերէն զատ, անշարժ կալուածներ ունենալու իրաւունք չունին։ Թ. ու Ժ. յօդուածները ընդունուելէ ետքը ձեռք առնուեցաւ ԺԱ. յօդուածը, որ կը տրամադրէ թէ ընկերակցութեանց գումարման վայրերու մէջ ամէն տեսակ հրազէն ու հատու գործիքներու մթերումը և պահուիլը արգիլուած է. միայն որսորդութեան ու սուսերամարտութեան ակումբներուն մէջ, հարկ եղած քանակութեամբ, կրնան գտնուիլ ոստիկանութեան գիտութեամբը։ Ներքին գործոց խորհրդական Ատիլ պէյ թէեւ ուզեց սեղմել զէնք ունենալու մասին ակումբներուն իրաւունքը, սակայն այդ յօդուածը նոյնութեամբ ընդունուեցաւ։ Բուռն վիճաբանութեան մը առարկայ եղաւ ԺԲ. յօդուածը՝ չարտօնուած ընկերակցութեանց լուծուելուն և անոնց հիմնադիրներուն պատժուելուն նկատմամբ։ Ատիլ պէյ առաջարկեց ո՛չ թէ դատական, այլ վարչական ճամբով լուծել ընկերակցութիւնները, քանի որ ընկերակցութեան մը կազմութիւնը կառավարութեան պիտի զեկուցուի։ Երեսփոխաններ թեր ու դէմ խօսեցան։ Յանձնաժողովին տեղեկաբերը յայտարարեց թէ կառավարութեան կողմէ պատրաստուած այդ օրինագիծին նոյն յօդուածը յանձնաժողովին կողմէ փոխուած չէր։ Վիճաբանութիւնը բաւական շարունակեց, բայց որոշում մը տալու միջոցին ատեանը փակուեցաւ։ Հէյլէյի Բաղայիպի առթիւ երկրորդ գումարում տեղի չունեցաւ։

ԶԵՂՉՈՒՄ

Զգուշացէք յունական Քօզմա գործարանէն, որ անիրաւաբար, Նէքթար գարեջրատան յատուկ շիշերու մէջ գարեջուր կը լեցնէ և անոնց վրայ Նէքթարի գործարանին գործածած գոյնով էթիքէթ և պանտրօլներ կը փակցնէ։

10—6 Ընդհ. Տնօրէնութիւն

Նէքթար գարեջուրի գործարանին

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՅՈՒԼԻՍ 10Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԵՐԷԿԻ ՀԱՆԴԻՍՆԵՐԸ ԵՒ ԼՈՒՍԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Օսմ. Սահմանադրութեան առաջին տարեդարձը երէկ մեծ շքով տօնուեցաւ, որուն մեծապէս նպաստեց օդին գեղեցկութիւնը։ Առտուն կանուխ խուռն բազմութիւն մը կը դիմէր դէպի Շիշլի՝ Ազատութեան Բլուրը։ Քիչ վերջը դէպի նոյն տեղը կը փութային հետեւակ, հեծեալ ու թնդանօթաձիգ զօրագունդեր՝ իրենց նուագածուներու խումբերով։ Զինուորները «խաքի» նոր համազգեստները կը կրէին. վաշտերէ մէկ քանին ալ սռնապաններով և դեղին կօշիկներով։ Ուրիշներ ալ սեւ մոյկեր։ Բոլոր սպաները դեղին ձեռնոցներ դրած էին. նաեւ դեղին սռնապաններ և կօշիկներ։ Ոստիկան-զինուորները սպիտակ ձեռնոց դրած էին։ Բերայի մեծ փողոցը և Թագսիմէն մինչեւ Շիշլի բոլոր տուները ու խանութները դրօշներով զարդարուած էին։ Փողոցներուն մէջ բազմութիւնը խիստ շատ էր. մարդկային ստուար հոսանք մը կը դիմէր դէպի Շիշլի՝ անցուդարձը գրեթէ անկարելի ընելով։ Բոլոր տուներու պատուհանները, պատշգամները, խանութները, սրճարանները եայլն լեցուած էին։ Բանկալթիէն մինչեւ Շիշլի տեղ տեղ սիւներ կանգնուած էին՝ ծաղկեպսակներով իրարու միացած։ Զօրահանդէսին յատկացուած հրապարակին մուտքին վրայ յաղթական ահագին կամար մը շինուած էր։ Վրաններ ու բարձրաւանդակներ կային պաշտօնական անձնաւորութեանց համար։

Թափօրներ. — Զանազան թափօրներ ալ կային. նախ Սելանիկցի վաճառականներունը. առջեւէն կ՚երթար թափօրին պետը՝ ձի հեծած. յետոյ վեց ոստիկան-զինուորներ ու ոստիկաններ՝ ձիաւոր. ապա առաջին սայլը, որ սպիտակ աշտարակ մըն էր. մէջը կը գտնուէին Սելանիկի վաճառականներ, «քոնֆէքթի»ներ նետելով։ Երկրորդ սայլը կը վերաբերէր «Թէյզիէ» վարժարանին. ասոր մէջ կային տասը փոքր աղջիկներ՝ սպիտակ հագուստներով և մազերնուն մէջ կարմիր ժապաւէններով, որոնք «քոնֆէքթի»ներ կը նետէին։ Երրորդ սայլին մէջ ալ կային վաճառականներ ու փոքր աղջիկներ։ Չորրորդ ու հինգերորդին մէջ նուագածուները։ Վեցերորդը՝ Գըզ Գուլէսին կը ներկայացնէր։ Թափօրին երկու կողմերէն կ՚երթային վաճառատան յիսուն պաշտօնեաներ՝ սպիտակ հագած և ձեռքերնին դրօշներ բռնած։ Սայլերուն լծուած եզերն ալ դրօշներով զարդարուած էին։ Այդ թափօրը առտուն կանուխ Պոլիսէն ճամբայ ելաւ և Րիզա Փաշա Եօքուշէն, Սուլթան Համամէն, Գարաքէօյի կամուրջէն և Բերայի Մեծ Փողոցէն անցնելով գնաց Շիշլի։

—Կ. Պոլսոյ բոլոր արհեստաւորներն ալ թափօրներ կազմած գացին Շիշլի՝ ձեռքերնին փոքր դրօշներով, որոնց վրայ կար Կայսեր կենդանագիրը։ Բոլոր արհեստաւորները իրենց տօնական հագուստները կը կրէին։ Նուագածուներու խումբ մը կ՚առաջնորդէր թափօրին։

—Հրեաներուն թափօրն ալ փառայեղ էր։ Առջեւէն կ՚երթային սպիտակ մօրուքով խախամներ՝ լանտօներու մէջ նստած. յետոյ Բըթի Շանի պարտէզին նուագախումբը։ Երիտասարդներ խաչոր դրօշներ բռնած էին, որոնց վրայ գրուած էր. «Ազատութեան համար մեռնող զինուորներուն. երախտապարտ Հրեաները»։ Ապա կուգար սայլ մը՝ կօթողով մը՝ զանազան արձանագրութիւններով և սպիտակ ծաղիկներով. պիտի դրուէր մեռնող զինուորներուն շիրիմներուն վրայ։ Ուրիշ շատ մը թափօրներ ալ կը փութային դէպի Ազատութեան Բլուրը։

Զօրահանդէս.—Հեծեալ սպաներ ճամբայ բացին կառային Սուլթանին անցքին համար։ Մահմուտ Շէվքէթ փաշա, գեղեցիկ աշխէտ ձի մը հեծած և սպայակոյտով շրջապատուած, զինուորներու կարգերուն առջեւէն կ՚անցնէր։ Այդ միջոցին փողեր կը հնչէին ծանուցանելով Սուլթանին ժամանումը։ Քիչ վերջը երեւցաւ կայս. թափօրը։ Սուլթանը, զինուորական միւշիրի համազգեստով, առանձին բազմած էր քառաձի կառքի մը մէջ։ Հեծեալ սպաներ, որոնց մէջ կային երեք օտարազգիներ, կը հետեւէին կայս. կառքին։ Մահմուտ Շէվքէթ փաշա կայս. կառքին աջ դրան քովէն կ՚երթար։ Կայս. Հարէմն ալ քիչ առաջ ժամանած էր կառքերով։ Սուլթանը կեցաւ ազատութեան համար մեռնող զինուորներուն գերեզմաններուն առջեւ. յետոյ ճամբան շարունակեց զօրագունդերուն առջեւէն անցնելով։ Այդ միջոցին նուագածուները կը նուագէին և զինուորները «Բատիշահըմ չօք եաշա» կը գոչէին։ Նոյն պահուն Սուլթանը իր կառքը հրաւիրեց գահաժառանգ իշխան Եուսուֆ Իզզէտտին էֆ.ն։ Ժամը 2ին մօտ սկսաւ զօրահանդէսը։ Նուագածուներու խումբ մը կեցաւ Սուլթանին գտնուած բարձրաւանդակին դիմացը և սկսաւ հնչեցնել ազգային երգը։ Նախ անցան զինուորական բարձրագոյն վարժարանին բոլոր ուսանողները. յետոյ հետեւակ, թնդանօթաձիգ ու հեծեալ զինուորները։ Հեծեալները ամէնէն վերջը կատարեցին յառաջխաղաց շարժումը. ուժգին յարձակում մը կատարելով և յանկարծ կենալով։ Զօրահանդէսին ատեն ժողովուրդը կը գոչէր.—«Մաշալլա՜հ, պին քերրէ մաշալլահ։» Զօրահանդէսը աւարտելէն ետքը Սուլթանը վերադարձաւ միեւնոյն շքեղ թափօրով և «Կեցցէ՛»ներու մէջ։

—Կայսրը երբ Շիշլի ժամանեց, Սելանիկի վաճառականներու թափօրէն երկու աղջիկներ երկու գեղեցիկ ծաղկեփունջեր մատուցին Սուլթանին, որ գոհունակութեամբ ընդունեց։ Յետոյ բոլոր ուսանողները ազատութեան երգեր երգեցին. անոնցմէ մէկն ալ ճառ մը արտասանեց։

—Զօրահանդէսէն ետքը Սուլթանը, զինուորներուն լաւ ու կանոնաւոր վիճակին համար, իր գոհունակութիւնը յայտնեց պատերազմական նախարարին, Ա., Բ. ու Գ. զօրաբանակներու քննիչ Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի և Ա. զօրաբանակին հրամանատար Մահմուտ Մուխթար փաշայի։

Սէլամլըք.—Սուլթանը, զօրահանդէսէն վերադարձին, Նշան Թաշի Թէշվիքիէ մզկիթին մէջ կատարեց Սէլամլըքը և հրամայեց որ զինուորները արեւին տակ չսպասեն ու իրենց տեղերը վերադառնան։ Կայս. անձնապահ զինուորները կը կրէին իրենց նոր համազգեստները՝ կարմիր բաճկոն ու կապոյտ տաբատ՝ փայլուն կաշիէ մոյկերով։ Սէլամլըքէն ետքը Սուլթանը իր ներկայութեանը ընդունեց պատերազմական նախարարը և Մահմուտ Շէվքէթ փաշան՝ նորէն գոհունակութիւն յայտնելով կատարուած զօրահանդէսին կանոնաւորութեանը համար։ Կայսրը յետոյ Տօլմա Պաղչէի պալատը վերադարձաւ։

Պուլկար սպաներ.—Պուլկար հարիւր եօթանասունըվեց սպաներ, երէկ առտու, Պոլիս ժամանեցին Սահմանադրութեան տարեդարձի հանդէսներուն մասնակցելու համար։ Սիրքէճիի կայարանէն ընդունուեցան ոստիկանութեան քննիչ գնդապետ Ազիզ պէյի կողմէ, որ հիւրամեծար կարգուած է. նաև պուլկարական դեսպանատան պաշտօնեաներուն և ուրիշներու կողմէ։ Ամէնքն ալ կառքերով առաջնորդուեցան դէպի Շիշլի՝ Ազատութեան Բլուրը. ճամբան կը ծափահարուէին։ Ատոնցմէ ութսուն ոգի, երէկ, ներկայ գտնուեցան Սէլամլըքին։ Սուլթանը իմանալով անոնց ներկայութիւնը, իր կայս. բարեւները ղրկել տուաւ. նաև հրամայեց որ շոգենաւ մը անոնց տրամադրութեանը տակ դրուի՝ Վոսփորի վրայ զբօսնային պտոյտ մը կատարելու համար։ Կայս. այդ հրամանին համաձայն, պուլկար սպաները, երէկ գիշեր, Վոսփորի մէջ մինչեւ Գաւաքը պտոյտ մը կատարեցին՝ Բէլէնգ Տէրեա թօրփիլահալածով։

Բացում.—Երէկ տեղի ունեցաւ հեռագրական ու թղթատարական նոր շէնքին բացումը՝ նախագահութեամբ կրթական նախարար Նայիլ պէյի, որ փոխանորդաբար կը վարէ ելմտական նախարարի պաշտօնը։ Աղօթքներ կարդացուեցան և Թնդանօթաձիգներու նուագածուներու խումբը նուագեց։ Նայիլ պէյ ճառ մը խօսեցաւ և ի մէջ այլոց ըսաւ թէ օսմ. թղթատարական վարչութիւնը կատարելապէս վերակազմելով միայն կարելի է ձեռք բերել օտար նամակատուններուն ջնջումը։ Ոչխարներ զոհուեցան։ Հեռագրական ու թղթատարական վերատեսուչի փոխանորդ Ֆուատ պէյ ալ խօսեցաւ։

Եըլտըզի հացկերոյթը.—Օսմ. Մ. ու Յ. Կոմիտէն, երէկ, Սահմանադրութեան տարեդարձին առթիւ, սեղան մը տուաւ՝ Մալթէփէի քէօշկին մէջ։ Երեք հարիւր յիսուն հոգի հրաւիրուած ըլլալով, գրեթէ ամէնքն ալ ներկայ էին։ Առաջին յարկին երկու խոշոր սրահներուն մէջ, զուտ արեւելեան ոճով և լուսազարդուած, երկու սեղաններ պատրաստուած էին պայծառ ձեւով և ծաղիկներով զարդարուած։ Պատուոյ սեղանին կը նախագահէր Եպարքոսը, աջ կողմը ունենալով Շէյխ-իւլ-Իսլամը և ձախ կողմը Ծերակոյտի նախագահ Սայիտ փաշան։ Երկրորդ սեղանին կը նախագահէին Տամատ Ֆէրիտ փաշա ու Երեսփ. ժողովին ատենապետ Ահմէտ Րիզա պէյ։ Ներկաներուն մէջ կային բոլոր նախարարները, խորհրդականները, տասներհինգ ծերակուտականներ, հարիւրհինգ երեսփոխաններ, Մահմուտ Շէվքէթ փաշա և վաթսունի չափ զօրավարներ ու սպաներ, զանազան հասարակութեանց հոգեւոր պետերը՝ բաց ի Հայոց և Յունաց Պատրիարքներէն. նաեւ ներկայ էին իսլամ կրօնաւորներ, Կոմիտէին անդամներ, տեղական ու օտար քանի չափ օրագրողներ և մեծ հաստատութեանց տնօրէններ։ Բանախօսութիւններ արտասանեցին Տամատ Ֆէրիտ փաշա, Սայիտ փաշա, Ահմէտ Րիզա պէյ, Սայիհ փաշա, Եպարքոսը և Օսմ. Մ. ու Յ. Կոմիտէին անդամներէն մէկը։ Այդ բոլոր ճառերը, հայրենասիրական բուռն շեշտով մը արտասանուած, ջերմապէս ծափահարուեցան։ Սեղանը իրիկուան կէսին սկսելով երեքին աւարտեցաւ։

Լուսավառութիւն.—Երէկ մայրաքաղաքիս ամէն կողմերը մեծ խրախճանութիւն կը տիրէր։ Բոլոր շէնքերը զարդարուած էին դրօշներով ու կանանչներով, մանաւանդ Պոլսոյ կողմի, Ղալաթիոյ ու Բերայի մեծ շէնքերը և հանրային հաստատութիւնները։ Լուսավառութիւններն ալ շքեղ էին, մանաւանդ Վոսփորի մէջ, ուր Շիրքէթի ու Մախսուսէի շոգենաւեր և մասնաւորներու շոգենաւակներ ու մակոյկներ՝ բազմաթիւ լապտերներով զարդարուն, կ՚երթեւեկէին։ Սէրայ-Պրունի եզերքը շքեղապէս լուսազարդուած էր. նուագածուներու խումբեր կը նուագէին։ Տօլմա Պաղչէի պալատն ալ լուսազարդուած էր. ծովեզերքին մօտ կեցած «տուպա»ներէ անընդհատ հրախաղութիւններ կը կատարուէին։

—Երէկ գիշեր ժամ 1ին մօտ Սուլթանը Էրթօղրուլ զբօսանաւով պտոյտ մը կատարեց մինչեւ Գաւաքները։ Ներկայ էին նաեւ կայսերազուն իշխանները։ Էրթօղրուլ, որ շքեղապէս լուսազարդուած էր, Զուպուքլըի առջեւ կեցաւ և Կայսեր հրաւէրով Խտիւը նոյն զբօսանաւը գնաց։ Էրթօղրուլ կէս գիշերին մօտ վերադառնալով մինչեւ Սէրայ Պրունը գնաց։

* * *

ՆԵՐՈՒՄ.—Օսմ. Ազգ. տօնին առթիւ ներում շնորհուած է ամբողջ կայսրութեան մէջ։ Աւասիկ այն կայս. Իրատէն զոր Բ. Դուռը հաղորդած է նահանգային իշխանութեանց.—«Այն անձերը, որոնք անհատական դրդումներու հետեւանքով և անձնական շահէ մղուած, Կ. Պոլսոյ մէջ ծագած յեղափոխութեան առթիւ ուզած են կառավարութեան ձեւը փոխել, կարգ մը նախարարներ, պաշտօնատարներ և սպաներ սպաննել, մասամբ երեւան հանուած ըլլալով պատժուած են և պիտի պատժուին օրէնքին տրամադրութեանց համաձայն։ Միւս կողմէ արդարացի չպիտի ըլլար որ շատ մը ընտանիքներու անդամներ տխրութեան մատնուէին, մինչ նուիրական հայրենիքի բոլոր մասերուն մէջ խրախճանութիւններ կ՚ըլլան յուլիս 10ի առթիւ։ Արդէն բանտարկուած են յետադիմական արարքներու հեղինակները. յանցաւորները պիտի պատժուին, իսկ անմեղները ազատ պիտի ձգուին։ Հետեւաբար Պատերազմական Ատեաններու կողմէ տրուած ձերբակալման հրամանագիրները անփոփոխ պիտի մնան. հետապնդումները պիտի շարունակուին ամէն անոնց դէմ որոնք արտասահման կամ օսմ. նահանգները խոյս տուած են գրաւման բանակին Կ. Պոլիս մտնելուն։ Հետեւաբար, անձնական դատախազի իրաւունքը անփոփոխ պահուած ըլլալով, կայս. Իրատէ մը կը հրամայէ երկրին ոչ մէկ մասին մէջ օ և է հետապնդում և հարցաքննութիւն չկատարել մարտ 31ի դէպքերուն պատճառաւ. նաեւ իրենց կարծիքին և որոշման մէջ պահել զանազան տեղեր գումարուած Պատերազմական Ատեանները, և անոնք որ յետադիմական արարքներ գործեն, կառավարութեան ձեւը փոխելու համար, Պատերազմական Ատեաններու յանձնել։» Նոյնպէս կայս. Իրատէ կը հրամայէ ցկեանս բանտարկութեան փոխել հետեւեալ անձերուն մահուան պատիժը. Հայկ Գառնիկեան՝ Գատըգիւղցի, որ Ֆէհիմի խաֆիյէներէն էր. նաւային տեղակալ Քէմալ պէյ. թնդանօթաձիգներու դէր-տեղակալ Մուսթաֆա աղա Հաճի Հիւսէյին՝ Գիւրուրէն. հրշէջներու Բ. վաշտէն տեղակալ Նէշէթ պէյ։ Ներման արժանացած այս անձերը կախաղան պիտի հանուէին՝ յետադիմական շարժման գըլխաւոր հեղինակները ըլլալնուն համար։

ՕՍՄ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ. — Օսմ. Մ. և Յ. Կոմիտէին Կ. Պոլսոյ Կեդրոնը, Սահմանադրութեան տարեդարձին առթիւ, երկար յայտարարութիւն մը ուղղած է օսմ. ժողովրդեան, որուն մէջ ի վեր հանելէ յետոյ Կոմիտէին փրկարար գործը, կ՚ըսէ. — «Զանազան ցեղերու պատկանող Օսմանցիները եղբայր են իրարու, հասարակաց հայրենիք մը ունենալով։ Բոլոր այն պատճառները, որոնք իրարմէ բաժնած էին զանոնք միապետական բէժիմի օրով, անհետացած են այսօր։ Օսմ. Ազգը, որ երեսուն միլիոն բնակիչ ունի, այն ատեն միայն կրնայ զօրաւոր ըլլալ և յառաջդիմել, երբ միաբանութիւն և համերաշխութիւն տիրէ բաղկացուցիչ բոլոր տարրերուն միջեւ։ Միակ բանը որ կրնայ Օսմանցիներուն մոռցնել տալ անցեալին չարիքները, ապագային վրայ դրուած յոյսն է, այնքան բաղձացուած այդ միութիւնը հաստատելու համար։ Աս է ամէն հայրենասէր Օսմանցիի բաղձանքը։ Այդ զգացումներով տոգորուած, բոլոր օսմ. տարրերը այսօր զիրար պիտի ողջագուրեն, մոռնալով անցեալին տխրութիւնները և աչքի առջեւ բերելով փայլուն ապագան։» Կոմիտէին յայտարարութիւնը սապէս կ՚եզրակացնէ. «Երկրին մեծապէս բարգաւաճումը կախում ունի ամէնուն միաբանութենէն, արդարութեան, հաւասարութեան և ազատութեան, ու փոխադարձ վստահութեան և աջակցութեան վրայ հիմնուած։ Կը յուսանք որ այս զգացումներով տոգորուած, Օսմանցիները պիտի թեւակոխեն սահմանադրական բէժիմի երկրորդ տարեդարձին մէջ։»

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿՐԵՏԷԻ ԽՆԴՐՈՅՆ ԱՌԹԻՒ.— Օսմ. Կոմիտէի կեդրոնին միջոցաւ, Կայսրութեան Օսմանցիներուն պատուիրակները, Թուրք, Ալպանիացի, Սերպ, Պուլկար, Հայ, Ռումէն, Հրեայ սա յայտարարութիւնը ուղղած են Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Ռուսիոյ և Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարարութեանց.

«Համոզուած ըլլալով թէ չորս տէրութեանց կողմէ իրենց զօրքերը Կրետէէն քաշելու մասին տրուած որոշումին հետեւանքով, այդ կղզին վարչական իշխանութիւնները, թելադրանքներէ մղուած, որոնց աղբիւրը գուշակել դժուար չէ, խաղաղութիւնը վրդովելու իրենց մտադրութեան մէջ կը յարատեւեն, — այսպէս խիստ մթին ապագայի մը մէջ ձգելով մեր կրետացի հայրենակիցները, — մենք, Օսմանցիներս, զանազան ցեղերու պատկանող, Թուրք, Պուլկար, Ալպանիացի, Սերպ, Հայ, Ռումէն, Հրեայ, Սելանիկ հաւաքուած երբ մեր ցեղերուն պատուիրակները, միաձայնութեամբ ընդունած ենք սա բաղձանքները.—Մ. և Յ. Օսմ. կեդր. Կոմիտէին միջոցաւ այդ բաղձանքները կը յանձնենք մեծ տէրութեանց ուշադրութեան, որոնք երաշխաւորած են օսմ. վեհապետական իրաւունքը և կղզիին ներքին անդորրութիւնը.

1. Օսմանցիները չեն կրնար օ և է կերպով ընդունիլ որ իրենց Հայրենիքէն մաս մը խլուի, այնպիսի մաս մը որ անհուն զոհողութիւններով ձեռք բերուած է։ Կղզիին նուաճման միջոցին, որ 25 տարի տեւած է, պատերազմի դաշտին վրայ մնացած Օսմանցիներուն արիւնը և ոսկերոտիքը պիտի բաւէին Կրետէի չափ մեծ կղզի մը ձեւացնելու Միջերկրականի մէջտեղը։

2. Ո՛չ տրամաբանութեան, ո՛չ ողջմտութեան և ոչ ալ միջազգային օրէնքի համապատասխան է ջնջել Օսմանցիներու անջնջելի իրաւունքը կղզիին վրայ՝ սա միակ խոհութեամբ թէ բնակչութեան մէկ մասը կը փափաքի թօթափել օսմ. վեհապետական իրաւունքը։ Հետեւաբար Օսմանցիները կը խնդրեն որ նուաճման միջոցաւ ձեռք բերուած ստացուածը, որուն նուիրական հանգամանքը և անբռնաբարելիութիւնը ճանչցուած քաղաքակիրթ աշխարհին կողմէ, իրենց մասին ալ յարգուի այդ իրաւունքը։ Օսմանցիները համոզուած են որ վարանում ցոյց չպիտի տրուի՝ այդ պահանջումին օրինաւորութիւնը ընդունելու համար։

3. Կղզիին կենսական շահերը զօդել Յունաստանի ճակատագրին, մինչ ան կը վայելէ լայն ինքնօրինութիւն մը և ընդարձակ առանձնաշնորհումներ, կը նշանակէ ընդ միշտ հրաժարիլ այն բարգաւաճ վիճակէն ու երջանկութենէն զոր կղզին պիտի ընծայէր ինքնօրէն ու ազատական վարչութիւն մը։ Ուստի, մարդկայնական գաղափարներով և զգացումներով տոգորուած Օսմանցիները երբեք չպիտի հաւանին որ իրենց հայրենակիցներէն մաս մը այդպիսի աղէտի մը մատնուի։

4. Իրաւ է որ երիտասարդ Օսմանցիները սկզբունքով հաւատարմօրէն յարած են արդարութեան և մարդկութեան զգացումներուն, ու կը մերժեն արիւն թափելու ամէն միջոց և ընդհանուր խաղաղութեան վնասել, սակայն միւս ազգերուն պէս, կը ջանան իրենց անձնաւորութիւնը և ազգային արժանապատւութիւնը փրկել. ուստի թող գիտնան որ բնաւ թոյլ չպիտի տրուի հարուածել զանոնք։ Նոյնպէս չպիտի կրնան մինչեւ վերջը պահել իրենց համբերութիւնը և հանդարտութիւնը ամէն անոնց հանդէպ որոնք խոչընդոտներ կը յարուցանեն այն պահուն երբ Օսմանցիները կը տենչան խաղաղօրէն յառաջանալ յառաջդիմութեան և մարդկութեան շաւղին մէջ։

5. Օսմանցիները կը խնդրեն իրենց վեհապետական իրաւունքը հաստատուած տեսնել կղզիին վրայ, տրամաբանական ու բանաւոր հիմերով. հետեւաբար՝ չեն կրնար իրենց վեհապետական իրաւունքին իբր խորհրդանշան ընդունիլ ժայռի մը վրայ ծածանած դրօշը։ Ուստի կարելի եղածին չափ շուտ պէտք է ճշդուի կղզիին ինքնօրինութեան ձեւը, որպէս զի

ան աւելի պատշաճի օսմ. վեհապետական իրաւունքին հետ։

6. Երբ պաշտպան տէրութեանց զօրքերը հեռանան կղզիէն, բնակչութեան մէկ մասը, օսմ. հայրենասիրութեան հաւատարիմ մնացած, հաւանաբար յարձակումներու և կեղեքումներու պիտի ենթարկուի։ Նմանօրինակ պատահականութեան մը պարագային, բոլոր Օսմանցիները պիտի հարկադրուին իրական միջոցներ ձեռք առնելու, յարձակողները պատժելու համար։ Ճշմարտապէս մարդկային ոչ մէկ խիղճ չպիտի կրնար պախարակել այդ բանը։

Պաշտպան տէրութեանց արդարասէր և անաչառ զգացումներուն վրայ վստահ, կը յուսանք թէ անոնք լրջօրէն նկատողութեան պիտի առնեն բաղձանքները զորս կը յայտնենք իբր պատուիրակներ բոլոր օսմանցիներուն։

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ. —Թէրճէմանը Հագիգաթ լաւատեղեակ աղբիւրէ կ'իմանայ թէ ծերակուտական Էքրէմ պէյ Պետական Խորհուրդի Նախագահ պիտի անուանուի, և Հալաճեան էֆ.՝ Հանրօգուտ Շինութեանց նախարար։

ԻՆՉ Կ'ԸՍԷ ՖՕՆ ՏԷՐ ԿՕԼՑ ՓԱՇԱ.— Կ. Պոլսէն կը հեռագրէ Թանի Թղթակիցը յուլիս 18 թիւով.—«Ֆօն տէր Կօլց զօրավարը, հոս ժամանելէն ի վեր, փութով կ'աշխատի Թուրք բանակին պետերուն հետ. բայց լաւծիս նայելով, զօրավարը յայտարարեր է թէ բացարձակ հրամաններ ստացած է Կ. Պոլսէն ու Թուրքիայէն հեռանալու, եթէ երբեք պատերազմական կնճռոտութիւններ ծագին Յունաստանի հետ։ Նոյն իսկ զօրավարը խորհուրդ տուեր է Թուրքիոյ՝ բոլորովին զբաղիլ բանակին վերակազմութեամբ և պատերազմէ խուսափիլ, եթէ երբեք յաղթելու յոյս ալ ըլլայ։»

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարար Ճավիտ պէյ Սելանիկի մէջ բանախօսութիւն մը ընելով օսմ. ելեւմուտքին մասին, քաղաքական այժմու խնդիրներու վրայ ալ իր կարծիքը յայտնած է։ Նախարարը ըսած է թէ Թուրքիա չպիտի հանդուրժէ որ իր երկրէն ամենափոքր մաս մը անջատուի։

ՊՈՄՊՈՆԹԻՒ Ֆէրիգիւղի պարտէզին մէջ, վաղը, զինուորական նուագախումբը պիտի նուագէ մինչեւ ժամը 9 (Ը. Ե.)։ Մուտքը ձրի է։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

«... Բայց անդամներէն անոնք որ կառավարական պաշտօնեաներ էին, կարծես աւելի թեր կ'ըլլէին կառավարութեան և կը յանձնարարէին անպատճառ մասնակցիլ հանդէսներուն...» կ'ըսէ երէկուան Ազատամարտը, խօսելով հինգշաբթի օրուան Խառն Ժողովին որոշման վրայ՝ Սահմանադրութեան հանդէսներուն Ազգային Վարչութեան պաշտօնապէս մասնակցութեան մասին։

Հին ատենը, այսինքն մինչեւ այն թուականը ուր Օրմանեան Պատրիարքը տիրաբար ինք ձեռք առաւ ազգին գործերուն ղեկը և Պատրիարքարանի ու կառավարութեան միջեւ միութեան միակ գիծը ինքը եղաւ, ամէն բան ինքը կտրելով թափելով, ազգին ճակատագիրին հետ խաղալով ինչպէս տղայ մը գնդակի մը հետ, և իր մարմնին խոշոր զանգուածը դնելով ազգային իշխանութեանց և Բ. Դրան կամ, աւելի ճիշդը, Սուլթան Համիտին մէջտեղ, տեսակ մը կամուրջ ուրկէ բոլոր անցած դարձած բաները անպայման կ'ըլլային ազգին շահերուն համար, մինչեւ այդ թուականը Օրմանեանի գործը կատարեցին օսմ. կառավարութեան բոլոր այն բարձրաստիճան հայ պաշտօնատարները, որոնք ազգային Վարչութեան ղեկը ձեռք առած էին։ Օրմանեան ջնջեց կամ չէզոքացուց այդ դրութիւնը, ինք ըլլալով թէ՛ կառավարական պաշտօնեայ և թէ ազգային գործերու վարիչի երկակենցաղ դրութեան լաւագոյն գործադրիչը։ Հարկ չկայ հոս կրկնել Սիմոն պէյերու, Նուրեաններու, Ստեփան փաշաներու և Արթին փաշաներու տխուր ու զզուելի պատմութիւնը։ Ատիկա համիտեան րէժիմին տակ հայ կեանքին ամենէն սեւ դրուագը կը ձեւացնէ, զոր իր կատաղի և հզօր գրչովը խարանեց անմահ Արփիարը, ահագին ու մեծաշառաչ ապտակով մըն ալ դիտապաստ շանթահարելով պէյերու ազգային թիկնապահական սիստեմը։

Այդ սիստեմը գլխաւորապէս կը կայանար՝ մէկ կողմէ օսմ. կառավարութեան գերագոյն շահերը պաշտպանելուն մէջ՝ ի հարկին վտանգումովը մեր ազգային կենսական շահերուն, և միւս կողմէ՝ այդ հիւլ քաղաքականութեան շնորհիւ՝ անձնական գերագոյն շահեր ապահովելուն մէջ։

Վերջին մեր ազգային քառորդ դարու կեանքը թունաւորուեցաւ այս դրութենէն, որուն մէջ մսխուեցան ու կորսուեցան հետզհետէ անհամար առանձնաշնորհումներ զորս հայ տարրը դարերով վայելեց օսմ. տիրապետութեան տակ։ Ատիկա ամօթալի սնանկութիւնը եղաւ ազգային արժանապատուութեան և այն գերակշիռ դիրքին զոր օսմ. կայսրութեան մէջ հայ տարրը գրաւած էր երկար ատեն։ Կառավարական այդ ազդեցիկ հայ պաշտօնատարները, ազգային գործերու ղեկավարութեան մէջ, ոչ բաւական ճարպիկ եղան ու ոչ ալ բաւական ազգասէր ազգին շահերը հաշտեցնելու՝ մեզ համար նպաստաւոր եղանակով՝ տէրութեան շահերուն հետ, գլխաւորապէս այն զօրաւոր պատճառով որ անոնք միշտ ամէնէն առաջ ի նկատի ունեցան, այդ իսկ առիթով, իրենց դիրքը զօրացնել կառավարութեան մէջ և հաւատարիմ պաշտօնեայի գաղափարը ներշնչել բռնապետութեան։ Յաջողեցան ու մեծապէս նպաստաւորուեցան՝ ի վնաս ազգին։

Սակայն, բռնապետութեան փլուզումին հետ, բնականաբար պիտի փչէր մեր ազգային գործերուն ղեկավարութեանը մէջ տիրապետող նախորդ աղէտալի այդ սիստեմն ալ՝ վերահաստատումովը Ազգ. Սահմանադրութեան և վարչական մարմիններու օրինաւոր վերակազմութեամբը։

Դժբախտաբար՝ չեղա՛ւ այդպէս։ Նորէն օսմ. կառավարութեան հաւատարիմ հայ պաշտօնեան եկաւ քիթը խոթեց մեր ազգային ներքին գործերուն մէջ, և նորէն «անձնական ու կառավարական նկատումներու» թունաւոր հովը սկսաւ փչել։

Չեմ հասկնար թէ տակաւին ի՛նչպէս կրնայ թոյլատրուիլ որ այս հովը փչէ, մինչդեռ բոլորովին մեր ձեռքն է արգիլել անոր խորշակաշունչ ալիքները։

Մեր ազգային Վարչութիւնը տակաւին կը ղեկավարուի, ամենամեծ մասամբ, Նուրեան-Սիմոն պէյ կաղապարին մէջ թափուած կառավարական հայ պաշտօնատարներու ձեռքով։ Հարկ իսկ չեմ տեսներ անուններ շարելու հոս։ Գաղտնիք մը չէ ատ։

Ազգային Վարչութեան Խառն Ժողովը, Ատանայի աղէտին առթիւ տեղւոյն պատերազմական արդարադատ !! ատեանին կողմէ ամբողջ հայութեան հասցէին ուղղուած անարգանքին առջեւ սրտմտած, ուզեց ցուցնել անոր դէմ, և, եթէ գոհացում չառնէր իր բողոքին, այլեւս գործնական, կտրուկ, վճռական ըլլալ։ Բոլոր ազգին զգացումն էր որ կը բաբախէր այդ ժողովին մէջ։ Համբերութեան և երկայնմտութեան բաժակը յորդած էր ա՛լ։ Փախուստի ճամբայ չի կար։ Կա՛մ կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը յայտարարէր թէ Ատանայի պատերազմական ատեանին վերագրումները անհիմն էին, կամ, հակառակ պարագային, ազգային Վարչութեան Խառն Ժողովը իր Նախագահ Պատրիարքովը մէկտեղ կը հրաժարէր, Պատրիարքարանը կը փակուէր, ազգային անիշխանութեան ամբողջ պատասխանատուութիւնը ձգելով կառավարութեան վրայ, որ հայկական օրինաւոր և իրաւացի պահանջին գոհացում չտալով, համամիտ կ'ըլլար հայ տարրին դիտաւորութիւններուն դէմ ուղղուած զրպարտութեան մը։ Շնչասպառ, սպասեցինք հինգշաբթի օրը որ ազգային Վարչութիւնը հետեւանք մը տար իր բանաձեւած բողոքին, և միայն այն բարձրութեան վրայ զոր կը պարտադրէր նմանօրինակ խրոխտ ու արդար քայլ մը։ Պատասխանը, տրուած կէս պաշտօնական ձեւով ու բերանացի, հեռի՛ էր ո և է գոհացում տալէ Վարչութեան բողոքին։ Ինչ կը մնար ընել։ Կա՛մ, ինչպէս Պ. Շահրիկեան առաջարկեր է, իսկոյն նոր ստիպողական թագրիր մը ուղղել, կամ գործադրել մտադրուած ծրագիրը։ Ո՛չ ան, ո՛չ ատ։ Հո՛ն է կառավարական հայ պաշտօնեան, որուն անձնական շահը չի կրնար թոյլ տալ որ սահմանը անցնի, ինքզինքը իբրեւ ըմբոստ ցոյց տայ կառավարութեան մը որուն կը պարտի իր ամբողջ նիւթական ու բարոյական դիրքը, իր անցեալն ու ներկան, իր կեա՛նքը ամբողջ։ Դաւաճանէ՞։

Եւ որպէս զի չպատահի այս «անհաւատարմութիւնը», այս անարգութիւնը, պէտք է որ ազգին շահերը վտանգուին, գլուխ ծռենք ամէնէն վիրաւորիչ վերագրումներուն, ազգային արժանապատուութիւնը ցեխերուն մէջ քաշկռտուի, բաւ է որ փրկուի հաւատարիմ հայ պաշտօնատարին փափուկ դիրքը։

Բայց եթէ աւելի ողջմտօրէն քննենք այս հարցը, իրաւունք ունի՞նք շատ ծանրանալու օսմանեան այս հաւատարիմ հայ պաշտօնատարներուն վրայ, քանի որ մեզի համար, գո՛նէ սա յարաբերական ազատութեան մէջ զոր կը վայելենք, այնքան դիւրին բան էր միանգամ ընդմիշտ այդ տարրերը վանել ազգային իշխանութեան շրջանակներէն և Վարչութեան ղեկը յանձնել այնպիսի Հայերու, որոնք ո և է անձնական շահու կապով կապուած չըլլան կառավարութեան հետ։

Ասիկա կրնա՞նք ընել. ահա կտրուկ ու բացարձակ միջոցը հին ծթած աղտոտ քաղաքականութեան մը դռները վերջնապէս փակելու։

ԵՐՈՒԽԱՆ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

ԵՐԵՍՓ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ ԷՖ.Ի

Ատանա հրատարակուող “Իթիսալ„ թերթին խմբագրապետ եւ արիւնկզակ չարագործ Իհսան Ֆիքրի հետեւեալ բաց նամակը ուղղած է Պապիկեան էֆ.ի, յուլիս 2 թիւին մէջ.

Իդդիհատի մէջ կարդացի նոյն թերթին թղթակցին հետ Իզմիրի մէջ ձեր տեսակցութիւնը՝ Ատանայէն վերադառնալու ատեն։ Ձեր այդ յայտարարութեանց մէջ դէպքին բացարձակապէս մասնակից ցոյց կուտաք կուսակալը, հրամանատարը, Պաղտատիզադէ Ապտ-իւլ-Գատէր էֆ.ն, Պօսնալը Սալիհ էֆ.ն և զիս։ Զինուորական ատեանը իբրեւ կողմնակալ կ'ամբաստանէք։ Ամէն ոք պարտաւոր ըլլալով իր իրաւունքները պաշտպանելու, միւսները ազատ են իրենց իրաւունքները առանձին պաշտպանել։ Հետեւաբար այս նամակը լոկ ինձ համար կը գրեմ։ Երբ իմացանք թէ Եուսուֆ Քէմալ պէյի հետ պաշտօնով հոս պիտի ժամանէք, ամենքս ալ մտածեցինք թէ երկու յարգելի երեսփոխաններուն այսքան կարեւոր խնդրոյ մը համար պաշտօն յանձնուիլը օգտակար արդիւնքներ պիտի ունենայ, ձեր ջանքերով երկիրը մօտ ատենէն իր աղէտը մոռնալու աստիճան պիտի շէնանայ և թէ տարրերուն միջեւ վաղեմի անկեղծ բարեկամութիւնը պիտի հաստատուի, սակայն երբ դուք հոս ժամանեցիք, մոռնալով որ երեսուն միլիոնի մեծ ազգի մը ներկայացուցիչն էք, միայն ձեր ազգութիւնը նկատողութեան առիք և իսլամներուն վրայ յարձակումի սկսաք։ Թո՛ղ կառավարութիւնը երեւան հանէ թէ ո՛րոնց հետ ի՛նչ տեսակ խորհրդակցութիւններ կատարած էք և թէ ի՛նչ բաղձանքի մը հետամուտ էք. չեմ ուզեր ատոնց վրայ խօսիլ։ Միայն ձեզի առաջարկութիւն մը պիտի ընեմ արիաբար. կը խնդրեմ որ ծանուցանելով թէ նոյն լրագրին թղթակցին հետ ձեր ունեցած տեսակցութիւնը սուտ է, հերքէք և կամ բացորոշ ու նիւթական փաստերով հաստատէք դէպքերու մէջ մասնակցութիւնս։ Եթէ ատոնց երկո՛ւքն ալ չընէք, ես ալ հանրութեան առջեւ ձեզ պիտի ամբաստանեմ իբրեւ ստորին ու ստախօս զրպարտիչ մը։ Նաեւ կը յայտարարեմ որ ձեր մասին դատարանի պիտի դիմեմ։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ կողմէ Պատր. Փոխանորդ Դուրեան վրդ. երէկ ներկայ գտնուեցաւ Ազատութեան Բլուրին վրայ կատարուած հանդէսին։

ՕՍՄ. ՔՕՄԻԹԷԻՆ յայտարարութիւնը, որուն մէկ ամփոփումը հրատարակած ենք այսօրուան ներքին լուրերու բաժնին մէջ, սա տողերը կը պարունակէ Ատանայի խռովութեանց մասին. «Օսմ. ազգ. կեանքը տարիներով մղձաւանջի մէջ խեղդած բռնակալութեան ցաւալի արդիւնքին կը վերագրուի Ատանայի ողբալի դէպքը, որ մեծ վէրք մը բացած է բոլոր Օսմանցիներու սրտին վրայ։ Այդ դէպքը և անոր ձգած ազդեցութիւնը վիշտէ զերծ չի կացուցաներ օսմ. ազգ. տօնը։ Բոլոր Օսմանցիները, առանց ցեղի ու կրօնքի խտրութեան, մէկ հայրենիքի զաւակ և եղբայր ըլլալով, օսմ. զանազան տարրերուն միջեւ ատելութիւն և գժտութիւն առաջ բերող վիճակները բռնակալութեան թելադրութիւններուն և գէշութեանց արդիւնք միայն կրնան ըլլալ։»

ԲԱԳՈՒԷՆ կը հեռագրեն Մշակի.— «Մանթաշեանի կառավարիչ ինժեներ Տատուրեան չորս նամակ է ստացել՝ 4000 ր. պահանջով յօգուտ անարխիստների, մահ սպառնալով մերժման դէպքում։ Խուզարկութիւն կատարվեց Մանթաշեանի մօտ ծառայող Իւզբաշեվի մօտ, որի մօտ գտան նամակներ և ստացագրեր անիշխանականների խմբակի կնիքով։ Իւզբաշեվը կալանաւորուեց»։

ԳԱՆՁԱԿԷՆ կը գրեն Մշակի.—«Բժ. Լ. Աթաբէգեանը, որ մօտ օրերս ձերբակալվեց Բագւում, այժմ գտնվում է տեղիս քաղաքային բերդում։ Աթաբէգեանը մեղադրվում է «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեանը պատկանելու մէջ։

«ՄՇԱԿ»ԷՆ.— Մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով, Մոսկվայի հայ գաղութը հաւաքել է 15 հազար ր. Էջմիածնում Հայոց Կաթողիկոսի համար նոր վեհարան շինելու նպատակով։

⁂ Յունիս 29ի երեկոյեան գնացքով Բաթումի վրայով մեկնեց դէպի Թուրքիա մեր տաղանդաւոր դերասանուհի Տիկին Սիրանոյշ, որը մտադիր է մի քանի տարի ապրել Թուրքիայում և ծառայել տեղական հայ բեմին։

ԱՏԱՆԱ ղրկուած ազգ. պատուիրակութեան մասին Ազատամարտ կը գրէ.— Լուր առած ենք որ Պատրիարքարանի կողմէ Ատանա ուղարկուած վերջին հայ պատգամաւորութիւնը շատ հեռու է իր պարտականութիւնը կատարելու վիճակէն։ Երանի թէ այս երկտողը կարենար ծառայել իբրեւ առաջին ու վերջին նախազգուշացում։

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾՆԵՐ.— Տարւոյս սկիզբները Պոլիս կամ շրջակաները աշխատելու գացեր են Մովսէս և Թորիկ Շաքարճեան եղբայրները։ Իրենց մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի երկտող մը լուր տալ հետեւեալ հասցէին.— Յ. Շաքարճեան, Բալէա Մոշիլոր, 73, Պուքրէշ։

ԳՈՀՈՒԹԵԱՄԲ կը ծանուցանենք թէ Մանզումէի Էֆքեար թերթը, որ չորս ամսուան դադարման դատապարտուած էր պատերազմական ատեանին կողմէ, վերսկսաւ հրատարակուիլ երէկուընէ։ Մեր խնդակցութիւնները։

«ԱՐԵՒԵԼՔ» երէկ չհրատարակուեցաւ այն ՄԻԱԿ պատճառով որ տպարանի գործաւորները չաշխատեցան՝ Օսմ. Սահմանադրութեան տարեդարձին պատճառով։

ԱԶԳ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԱԶԴ.—Ամէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել տալ իբր աշակերտ յառաջիկայ տարեշրջանին համար, կամ թեկնածու են ուսուցչական կամ ուրիշ պաշտօններու Ազգ. Կեդրոնական վարժարանի մէջ, կը հրաւիրուին ներկայանալ տեսչութեանս՝ յառաջիկայ շաբաթէն սկսեալ մինչեւ 1 սեպտ., երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը կէս օրէ առաջ ժամը 10էն 12 (Ը. Ե.)։

Տեսչութիւն

ՅԱՏՈՒԿ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԷՐԶՐՈՒՄ, 23 յուլիս.— Քաղաքը շքեղօրէն դրօշազարդուած է։ Շուկաները, խաները և քրիստոնեաներու վաճառատուները գորգերով ծածկուած ու յաղթական շքեղ կամարներ բարձրացած են։ Կառավարական պաշտօնատան մէջ ընդունելութիւն կատարուեցաւ։ Նահանգին կուսակալ Ճէլալ պէյ ճառ մը արտասանեց Սահմանադրութեան ընծայած բարիքներուն վրայ, յանձնարարելով այսուհետեւ աշխատիլ հայրենիքին վերականգնումին համար։ Կրօնական հաստատութեանց կողմէ ներկայացուցիչներ կային։ Սքանչելի ընդունելութիւն եղաւ։ Զօրահանդէսը տեղի ունեցաւ ի ներկայութեան կուսակալին, զինուորական հրամանատարին և ամբողջ հիւպատոսական մարմնոյն։ Ահագին բազմութիւն մը կար։ Բանակը խանդավառ ընդունելութեան մը արժանացաւ։ Այդպիսի ոգեւորութիւն մը տեսնուած չէր երբեք։ Օսմ. Քօմիթէին կողմէ 400 հոգիներու սեղան մը տրուեցաւ։ Ամբողջ քաղաքը լուսազարդուած է։

ՓԱՐԻԶ.— Օսմ. ազգ. տօնին առթիւ փայլուն ընդունելութիւն մը եղաւ օսմ. դեսպանատան մէջ, որ շքեղօրէն լուսազարդուած էր գիշերը։ Օսմ. դրօշ ձեւացուցած էին ելեկտրական լոյսերով։

ՓԱՐԻԶ.— Նախարարական տագնապը կը շարունակէ։ Նախագահը Պ. Պրիանի յանձնեց դահլիճը կազմելու պաշտօնը։ Պ. Պրիան շատ մը տեսակցութիւններ ունեցաւ իր բարեկամներուն հետ։ Կը կարծուի թէ Պ. Պրիան ներքին գործոց նախարար պիտի ըլլայ։ Պ. Պուրժուա վերջնապէս մերժած է նոր դահլիճին մէջ մտնել։ Պ. Պարթու և Պ. Բիշօն իրենց պաշտօններուն մէջ պիտի մնան, իսկ Պ. Սիմիան պիտի փոխուի։ Շատ մը երեսփոխաններ փափագ յայտնած են որ Պ. Տէլքասէի յանձնուի ծովային նախարարութիւնը։ Մինչեւ այս իրիկուն ժամը եօթը մեծ անստուգութիւն կը տիրէր նոր նախարարներու անուանման մասին։ Բազմաթիւ լրագիրներ կը շարունակեն խստիւ քննադատել Պ. Քլէմանսօն՝ Պ. Տէլքասէի ուղղած բուռն և անտեղի խօսքերուն համար, որոնք գէշ տպաւորութիւն առաջ բերած են Ֆրանսայի մէջ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Երեսփ. Ժողովին մէջ Սըր Էտուարտ Կրէյ պաշտպանեց Անգլիոյ պալքանեան քաղաքականութիւնը։ Յետոյ ըսաւ թէ Պերլինի դաշնագրին փոփոխութիւնը ծանր հարուած մը տուած է Թուրքիոյ ազդեցութեան։ Այդ փոփոխութիւնը եղած է այնպիսի միջոցի մը երբ Թուրքիա տագնապալի այլ յուզալից կացութեան մը մէջ կը մտնէր, մեծ դժուարութիւններ ունենալով իր առջեւ։ Այնպէս և ձմրան դէպքերը վրդովիչ էին ընդհանուր խաղաղութեան ու կարգ մը տէրութեանց, մասնաւորապէս Թուրքիոյ դիրքին համար։ Գալով Կրետէի, տէրութիւնները կը շարունակեն իրենց յանձնառութիւնը կատարել, Թուրքիոյ վեհապետական իրաւունքը փրկելու համար։ Զարին Անգլիա այցելութեան վրայ խօսելով, կառավարութեան կողմէ բարի գալուստ մաղթեց և յարեց թէ Անգլիա կ'ուզէ բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել Ռուսիոյ հետ։ Ժողովը մերժեց գործաւորական կուսակցութեան առաջարկը՝ արտաքին գործոց նախարարութեան ելմտացոյցը զեղչելու մասին, իբր բողոք Զարին այցելութեան դէմ։

ԹԷՀՐԱՆ.— Անգլիա և Ռուսիա պաշտօնապէս ծանուցին պարսիկ կառավարութեան թէ կը ճանչնան նոր Շահը։ Ռուսական և անգլիական դեսպանները կը խնդրեն որ արտօնուի գահընկէց Շահին մեկնումը։

ՎԻԷՆՆԱ.— Օսմ. Ազգ. Տօնին առթիւ փայլուն ընդունելութիւն մը կատարուեցաւ օսմ. դեսպանատան մէջ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Կառավարութիւնը սեղան մը տուաւ ի պատիւ օսմ. պատուիրակութեան։ Սըր Էտուարտ Կրէյ բաժակ պարպելով Սուլթան Րէշատի կենաց, փափագ յայտնեց պահպանել Անգլիոյ և Թուրքիոյ այժմեան խիստ բարեկամական յարաբերութիւնները, ի վեր հանելով թէ նոր Սուլթանին գահակալութիւնը մեծ համակրանքով ընդունուած է Անգլիոյ մէջ։ Նախարարը յարեց թէ Թոյլատուութեամբ միայն կրնայ առաջքը առնուիլ ցեղերու և դասակարգերու անհաւասարութեանց։ Առեւտրական Սենեակն ալ հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ օսմ. պատուիրակութեան։

ՀԱՅ-ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԵՄ

ՎԱՂԸ ՊԻՏԻ ՔԱՐՈԶԵՆ.—

Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցիին մէջ ժամը 2.30ին Բրօֆ. Յ. Հ. Ճէնիզեան։

⁂ Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամը 2.30ին Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան։

⁂ Կէտիկ Փաշայի Ամերիկեան վարժարանին մէջ (Լանկայի եկեղեցիի պաշտամունք) ժամը 2.30ին Վեր. Գ. Գ. Տեմիրճեան։

⁂ Պոյաճը Հաւուզի մատուռին մէջ ժամը 3ին Վեր Յ. Գ. Գրիգորեան։

⁂ Խասգիւղի մատուռին մէջ ժամը 7ին Վեր. Ս. Յ. Զորիկեան։

ԵՐԻՏ. ՔՐԻՍ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ

Գումգաբուի Միջին Հաւուսի մէջ ժամը 7.30ին։

⁂ Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամը 8ին։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ,		Յուլիս 9/22
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 %	Ս. Ո.	101 28½
Ամենէն բարձր գին	»	101 36½
Ամենէն վար գին	»	101 28½
Րումէլի Երկաթուղեաց փոխ	Ֆր.	174 75
Ամենէն բարձր գին	»	175 12
Ամենէն վար գին	»	174 75
ԲԱՑՈՒՄ,		Յուլիս 11/24
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Ք. Վ.	Ս. Ո.	101 25½
» » » ժամկ. 5ին	»	101 25
Րումէլի Երկաթուղի	Ֆր.	174 62
» » ժամկ. 5ին	»	174 62
[illegible]	»	428 —
Անատ. Երկթ. [illegible] Ա. սերի	»	520 —
» » » Բ. սերի	»	517 —
» » բաժնեթղթ.	Ս. Ո.	14 35
Ներքեթի Խայրիէ	»	— —
Ներքեթի Խայրիէի [illegible]	»	1 25
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 52½
Օսմ. Ծխախոտ		17 20
[illegible] բաժնեթուղթ		8 10
» [illegible]		4 —
» պարտաթուղթ		490 —
Թրամուէյ	Ֆր.	71 —
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.		299 —
[illegible]		410 —
[illegible] Պանքա	Ս. Ո.	5 50
[illegible] բաժնեթղթ.	»	2 —
Սալոնիկի Պանքա		122 —
[illegible]		26 ½
» [illegible]		25 —
[illegible]		575 —
[illegible]	Ֆր.	56 —
[illegible]	»	39 —
[illegible] հին		284 —
» » » նոր		249 50

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ 50-19
ՆԷՔԹԱՐ ԳԱՐԵՋՈՒՐԸ

ԻԼԱՆ

Զըրաաթ Պանքասը իչին լիւզումը օլան 1500 Թօբ քեաղըտ մէվգըի միւնագասաա վազ խըլըմըշ օլուպ չէհրը հալը բումինին 16ընճը բէրշէնպէ կիւնիւ սաաթ 9տա իհալէի էվվէլիյէսի վէ 20նճի բազար էրթէսի կիւնիւ սաաթ 8է գատար 100տէ 5 թէմինըլ խալէն օլուր իսէ գաալըղ խալէրէք իհալէի գաթիյէսի իճրա օլունաճաղընտան իթտաա թալիպ օլանլարըն նիւմունէլէրինի կէօրմէք վէ չէրայիթինի անլամաղ իւզրէ մէզքիւր Պանքա խարիճմէրքէզէյիլէյէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր.

Ֆի 8 Թէմմուզ 325   1—3

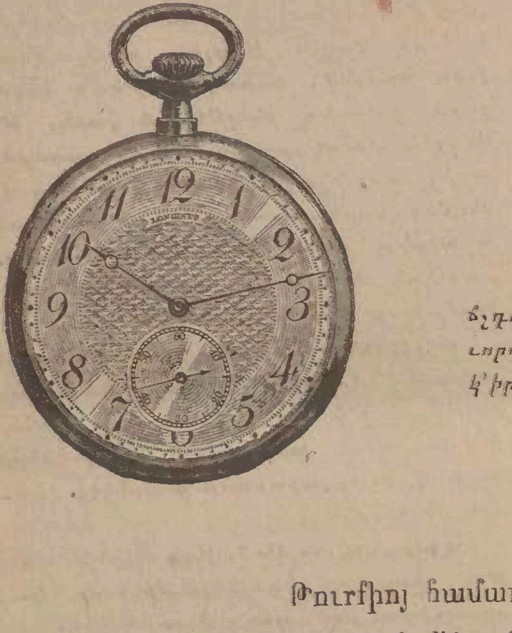

ԼՈՆԺԻՆ

Աշխարհիս միակ ամենաընտիր ժամացոյցը, պաշտօնապէս ընդունուած Միացեալ Նահանգներու եւ Իտալիոյ ծովային նախարարութիւններէն:

ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ, ՄԵՏԱՂ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ

Ինչո՞ւ կիրթ ճաշակի և ուղիղ դատողութեան տէր ամէն գնորդ նախապատուութիւն կուտայ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցին. — Որովհետեւ ճշդութիւն, տոկունութիւն, նրբարուեստ աշխատութիւն և վայելչաձեւութիւն անոր գլխաւոր արժանիքը կը կազմեն և լրջօրէն երաշխաւորուած են: Ինչո՞ւ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցը ամէնէն բազմաթիւ և ամենաբարձր վարձատրութեանց արժանացած է. — Որովհետեւ հռչակալի կերպով կ'իրականացնէ արուեստին բոլոր կատարելագործումներն և իր նշանաւոր արդիւնքներով միշտ կը գերազանցէ համանման արտադրութիւնները։

5 մեծագոյն մրցանակներ.— Անվերս (1885), Բարիզ (1889), Բրիւսէլ (1897), Բարիզ (1900), Միլան (1906);
2 առաջին մրցանակ, անդամ ժիւրիի.— Ժընէվ (1896), Թուրին (1899):
4 Սեւռի մրցանակներ, 35է աւելի ուրիշ մրցանակներ Նէօշաթէլի դիտարանէն:
16 շքադրամներ.— Բարիզ, Վիեննա, Ֆիլատելֆիա, Անվերս Ամսթերտամ, Չիքակօ, ևն., ևն.:

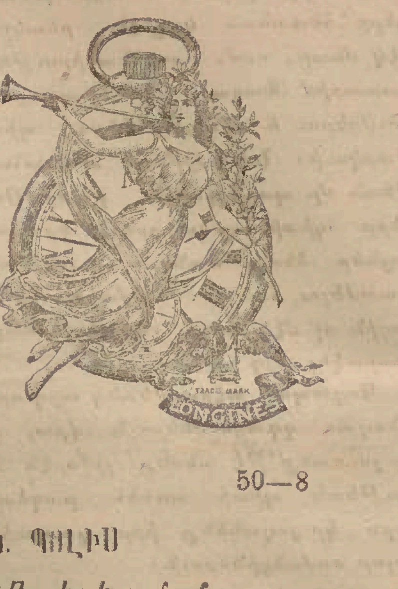

50—8

Թուրքիոյ համար ընդհանուր ներկայացուցիչ **ՆԱՍԻՊ Խ. ՃԷԶՎԷՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ** Մեծ Շուկայ, Մաճճազմանըլար, 44 — 46. Կ. ՊՈԼԻՍ

Կը խնդրուի գաւառի մէջ սոյն վաճառատան բազմաթիւ յաճախորդներէն, պէտքը ներկայանալէն առնուազն մէկ ամիս առաջ ղրկել իրենց ապսպրանքները, յապաղմանց չենթարկուելու համար:

Յիշեալ վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ ամէն տեսակ զարդարեղէններ եւ ոսկի շղթաներ:

ԻԼԱՆ

Պէլճիքա տէվլէթի Թէպաասընտան Մ. Կոսֆրուա Ատրպադըն միւթէվէֆֆա Դուբայլճեան Նշան էֆ. վէրէսէսինտէ Թերեքէի միւթէվէֆֆայա իդաֆէթէն միւրինճի Մուհաքքէմէի Թիճարէթ իլամըյլա մաթլուպը օլան մէպլաղըն Թէէմինը իսթիֆասը իչիւն միւթէվէֆֆաի մումայիլէյհ Եօհաէի Թէսարրուֆընտա օլուպ Թէյնը մումայիլէյհ նամընա վէֆաէն մէֆրուղ վէ մէրհուն վէ ֆիրուխթը մանքիւմ պուլունան Պէյ Օղլընտա Բանկալթիտէ Աֆէթ սօգաղընտա Թրամուէյ ճատտէսինտէ միւսաաըֆ քէօշէնին պաշընտա 1 նումէրօ իլէ մուրագգամ Թէվօի հատտը ինթիգալը իճրա գըլընմըշ իւչ գաթ իւզէրինէ մէպնի 9 օտալը վէ պիր սահրընճ վէ պիր գուեույը վէ պիր մըգտար պաղչէյի միւշթէմիլ վէ սէնէվի 70 լիրա միւհթէմիլ պիր պապ քարկիր խանէ իլէ մէզգիւր խանէնին իթթիսալընտա վագը քէշլիք Թէվսիի ինթիգալը 3 նումէրօ իլէ մուրագգամ 4 օտա վէ պիր սահրընճ վէ պիր գուեույը վէ պիր մըգտար պաղչէ մաշալինի միւշթէմիլ վէ սէնէվի 36 լիրա իճարէ միւհթէմիլ տիկէր պիր պապ քարկիր խանէ վէ Բանկալթի Թրամուէյ ճատտէսինտէ վէ զիքր օլունան 1 նօմէրօյը խանէյին Թահթընտա վագը 63 վէ 65 նումէրօլարըլա մուրագգամ մուգաատէմա իքի պապ էլէէվմ էեքմէքճիլէրինէ մագլուպ վէ սէնէվի 36 լիրա իճարէյը պիր պապ էճզախանէ Թարիխը իլանտան իթիպարէն 15 կիւն սօնրա մէվգիի միւզաիէտէյէ վազ օլունաճաղընտան իշթիրասընա Թալիպ օլանլարըն վէ տահա զիեատէ մալիւմաթ ալմագ իսթէյէնլէրին Մահքէմէի Թիճարէթ Իճրա տաիրէսինէ միւրաճաաթ էթմէլէրի տաիրէի մէզգիւրէտէն իլան օլունուր։

Ֆի 9 Թէմուզ 325

ՏՕՔԹ. Ս. ԹԵՐԶԵԱՆ

Մասնագէտ ներքին, կանանց եւ տղայոց հիւանդութեանց

Ատանայի և Իզմիրի մէջ երկար տարիներ բժշկութիւն ի գործ դրած ըլլալով այս անգամ հաստատուած է Կ. Պոլիս։ Ամէն օր մինչեւ կէսօր կը գտնուի իր տունը Բերա, Ֆերիտիյէ փողոց, թիւ 48, կէսօրէ վերջ Պահճէ գաբու Միսաքճեան դեղարանը թիւ 13։ Ուրբաթ օրեր աղքատ հիւանդները ձրիապէս կը դարմանէ։ Տօքթ. Թերզեան իր 20 տարուան բժշկական փորձառութեամբ և Բարիզի զանազան հիւանդանոցներու մէջ ըրած ուսումնասիրութեամբ ի վիճակի է հիւանդները գոհացնելու։ 8—8

ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԹԻ ՕՐԻԷՆԹԱԼ

ՔԷՐԲԷՃ ՄԷՆԻՒՖԷՔՉԸՐ ԼԻՄԻԹԸՏ
Սթամպօլեան խան, Պաղչէ-Գաբու, ՊՈԼԻՍ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳՈՐԳԵՐՈՒ ՄԵԾ ՄԹԵՐՔ
ԱՄԷՆ ՔՍԱԿԻ ՄԱՏՉԵԼԻ
ՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՃՈԽ ԱՅԼԱԶԱՆՈՒԹԻՒՆ
Վստահելի Վաճառատուն
ՈՐՈՇ ԳԻՆ

11—6

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ազդ.—Թողեալ Հասոյթներու Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Բէօյիւք-Օլուքի (Էկէրտիր) ձկնորսութեան տուրքին վարձակալութիւնը, որուն պայմանաժամը յառաջիկայ օգոս.ի վերջը կ'աւարտի, նոյն գործակալութեան կողմէ աճուրդի հանուած է երեք տարուան համար, 1909 սեպտ. 1էն սկսեալ։ Սոյն վարձակալութեան տրուած է 73,000 ղրշ.։ Կ. Պոլսոյ մէջ աճուրդին մասնակցողները տեղեկութիւն առնելու համար կրնան դիմել Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութեան (Ձկնորսանի ճիւղ)։ Աւելորդ է ըսել որ աճուրդին մասնակցիլ փափագողները պարտաւոր են կանոնական երաշխաւորութիւնը տալու։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

23/5 յունիս 1900 9—5

* * *

Ազդ.— 1881 դեկտ. 8/20ի կայս. հրամանագրի Ե. և ԺԳ. յօդուածներու և 1903 սեպտ. 1/14ի յարակից հրամանագրին ԺԲ. յօդուածին տրամադրութեանց համաձայն, Րումէլիի պարտաթուղթերու հետեւեալ թիւերը. 90,531, 172,073, 443,304, 443,305, 723,178, 1,557,182, 1,974.873, 1,974,875 որոնք պարգեւ չահած են 1879 օգոստ. 1ի վիճակահանութեան մէջ և վճարման համար չեն ներկայացուած, ջնջուած պիտի համարուին 1909 օգոստ. 1էն։ 9—7

* * *

Ազդ.—1881 դեկտ. 8/20ի կայս. հրամանագրի Ե. յօդուածի 5րդ հատուածին համաձայն, օսմ. Փոփոխեալ Պարտքի պարտաթուղթերու թիւ 40 կտրօնը, որուն պայմանաժամը, 1903 սեպտ. 1/14ին կ'աւարտի, եթէ մինչեւ 1909 սեպտ. 1/14 չգանձուի, Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութեան պիտի մնայ։ 10—7

* * *

Ազդ. — 1890 ապրիլ 15/27ի կայս. հրամանագրի ԺԴ. յօդուածին համաձայն, 1890ի 4% Բրիօրիթէ պարտաթուղթերու թիւ 26 կտրօնը, որուն պայմանաժամը կ'աւարտի 1903 սեպտ. 1/14ին, եթէ մինչեւ 1909 սեպտ. 1/14 չգանձուի, Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութեան պիտի մնայ։ 14—7

---

700 ղրուշ 700
ՁՐԻ

Ամէն յանձնորդ որ 50 ղրուշի գնում կ'ընէ
ՇԸՄԻԶԸՐԻ ԻՒՆԻՎԵՐՍԵԼԷ
(Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 399)
ՁՐԻԱԲԱՐ ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ

Վիճակահանութեան թիւ մը, երեք բաժիններէ բաղկացած:

Ամէն ամսու վերջը տեղի պիտի ունենայ վիճակահանութիւնը:

Շահողը իրաւունք պիտի ունենայ ստանալու՝

Ա. բաժնին համար 400 ղրշ.ի ապրանք
Բ. » » 200 » »
Գ. » » 100 » »

20—14

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին 8,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին 3,700,000 Ֆր.
ԿԵԴՐՈՆԸ Է ՍԵԼԱՆԻԿ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ
[illegible], Կ. Պոլիս (Ղալաթիա և Պոլիս), Մանչեսթր, Սերէզ եւ Իզմիր։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի [illegible], ինչպէս նաեւ միւս օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրները։ [illegible] [illegible] կը բանայ։ [illegible] [illegible] [illegible] կ'ընէ։ [illegible] [illegible] կը [illegible] [illegible] բոլոր [illegible] վրայ։ Չէքեր ու [illegible] կը [illegible] [illegible] և [illegible] բոլոր քաղաքներուն վրայ։ [illegible] կ'ընդունի [illegible] 3, 6, 9, 12 ամսուան [illegible] [illegible]։ [illegible] [illegible] ամէն [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Ազդ.— 1893ի Թէմէթթիւ Բրիօրիթէ 4% օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի որ այդ պարտաթուղթերուն թիւ 21 կտրօնները, որոնց պայմանաժամը 1903 օգոս. 1/14ին կ'աւարտի, ինչպէս նաեւ 1894 յուլիս 1/14ին ելած ամօրթինները եթէ մինչեւ յառաջիկայ յուլիս 31/13 օգոստ. չներկայացուին, ջնջուած պիտի համարուին։

Կ. Պոլիս 1/14 յուլիս 1909

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՄՆՏՈՒԿ
ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ - ՖԵՐԱՅՆ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ
Դրամագլուխ 130 միլիոն քուրոն, ամբողջովին վճարուած:
Պահեստի գումարներ 38,000,000 քուրոնի չափ:

Պոլսոյ գործակալութիւն՝ Էլքեաթիպ խան, Բերայի գործակալութիւն՝ Ս. Անթուան խան, Բերա, Մեծ-Փողոց։

ԴԻՒՐԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են։ Յիսուն ղրուշէն վար վճարում չընդունուիր։

Վինըր Պանք-Ֆերայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ աւելցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան ետ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաւ ըլլալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3 օր 100- 150 ոսկի գումարի համար
6 » 151- 200 » » »
10 » 201- 500 » » »
15 » 501-1000 » » «
30 » 1001 և անկէ վեր » »

Վինըր Պանք-Ֆերայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած ատեն վճարելով տետրակին պարունակած գումարը։

Վինըր Պանք-Ֆերայն խնայուած գումարը պարունակող տետրակ ալ կը յանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։

Խնայողական Մնտուկէն զատ, Վինըր Պանք-Ֆերայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով։

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՑՈՅՑ ՏՈՒԱԾ ԹԷ

Medaille d'Or Paris 1889
FARINE LACTÉE NESTLÉ
Aliment complet pour les Enfants

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Իրենին կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ տկարակազմներու համար:

50-9

ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԵԱՆ ԶՈՀԵՐԸ

Անարիւն, տկար, վատոյժ մարդոց պիտի չհանդիպիք այլ եւս եթէ այս կարգի անձիք փորձեն անմիջապէս ժամել ԲԷԲԹՕՆԱԹ ՏԸ ՖԷՐ ՌՕԲԻՆը որ ամբողջութեամբը սնունդ և ոյժ է. ո՛վ դեղնագոյն դէմքեր ու դողդոջ ծունկեր, ամիս մը միայն գործածեցէք ԲԷԲԹՕՆԱԹ ՏԸ ՖԷՐ ՌՕԲԻՆն և դուք իսկ պիտի չհաւատաք ձեր դէմքին կայտառութիւնը, մարմնոյն կազդուրումը ու ծունկերուն երիտասարդական ոյժը տեսնելով։ Բարիզի Բժշկական Ակադեմին որ իրեն ներկայացուած հազարաւոր դեղերէն մէկուն իսկ հաւանութիւն չի տար, դրուատական ներբողեաններով յանձնարարած է ԲԷԲԹՕՆԱԹ ՏԸ ՌՕԲԻՆը ամէն անոնց որոնք անարիւնութենէ կը տառապին, տկար, վատոյժ են և տխուր կեանք մը կը քաշկռտեն. կիներու արգանդի հիւանդութեանց համար միակ դեղն է, որ իսկոյն կ'բուժէ ախտն և շատ մը անպատեհ հետեւութիւններուն առաջքը կ'առնէ։ Փոքրիկ տղոց ալ կրնայ տրուիլ կատարեալ ապահովութեամբ։ Կ'ծախուի մեծ դեղարաններու և մթերանոցներու մէջ. ՌՕԲԻՆ (Robin) անունը մի՛ մոռնաք պահանջել։

ՍՊԱՌԵԼՈՒ ՄՕՏ

	Ղրշ.
Ա. Մայրենի Լեզու Դաւթեան,	3
Բ. » » »	5
Բ. Վարժութիւն Մանուկներու	5
Ծաղկաքաղ Մանուկեան	6
Ձայնակ	10

Այս գիրքերը ԱՆՋԵՂԶ կը վաճառուին Պապը Ալիի կողմը, թիւ 47 գրատունը։

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ,,Ի (66)

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՌԵԺԻՄԸ

Գրեց՝ ԲՕԼ ՏԸ ՌԷԿԼԱ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ԱՊԴ-ԻՒԼ-ՀԱՄԻՏ Բ. ԵՒ ՄՈՒՐԱՏ Ե.

Համիտ լրբութիւնն ու յանդգնութիւնը այնքան առաջ տարաւ որ, տասնըվեց տարուան տիրապետութեան մը միջոցին ,կորսնցուց Սեւ Լեառը, Սերպիայի շրջակայքը՝ Աւստրիոյ կցուած, Սերպեան, Ռումանիան և Տօպրուճան, Թեսալիոյ և Եգիպտոսի մէկ մասը, Պոսնա-Հէրսէկը, Պուլկարիան և Արեւելեան Րումէլին, Եգիպտոսը, Սուտանը և Թունուզը, Մասուան քաղաքը, Կարս, Պաթում և Արտահան քաղաքները, Քօթուր քաղաքը՝ Պարսկաստանի տրուած, և վերջերս ալ՝ Կիպրոս կղզին, Անգլիոյ միջնորդութիւնը և իր անցեալ յանձնառութիւններ ձեռք բերելու համար։ Թուրքիոյ այդ գէչ ոգին յանդգնութիւնը ունեցաւ երկու անգամ յաղթական տիտղոսը տալու ինքզինքին, անգամ մը միայն այդ տիտղոսը շնորհելով Օսման և Մուխթար փաշաներու։ Սուլթանը Եըլտըզի ամրութեան մէջ արգելափակ, դաւադրութիւններ և սպանութիւններ կ'երազէ, և երբե՛ք ձի նստած չերեւար ժողովրդեան. չափազանց զգուշաւոր է և պալատեն մօտ շինել տուած է այն մզկիթը, ուր ամէն ուրբաթ կ'երթայ աղօթելու։ Շատ վախկոտ մարդ մըն է Համիտ։

Բայց կը զգամ թէ ձեր հաճոյակատարութիւնը չարաչար գործածած պիտի ըլլամ, եթէ երբեք չարունակեմ աւելի երկար ատեն ձեր ուշադրութիւնը հրաւիրել այս խնդրին վրայ։ Ուրեմն կը վերջացնեմ։ Բայց թոյլ տուէք որ վերջին անգամ մըն ալ կոչ մը ուղղեմ ձեր համակրութեան և ձեր սրտին բոլոր ազնիւ զգացումներուն։

Այս հրապարակախօսութեան ի պատասխան պիտի յայտարարեն թէ Մուրատ յիմար և անկարող է կառավարելու։ Հակառակը կը հաստատեմ, և բարձրաձայն կը յայտարարեմ թէ երկու եղբայրներուն մէջ ամենէն աւելի յիմարը բանտարկուածը չէ։ Կ'ուզէ՞ք որ այդպէս չըլլայ, կ'ուզէ՞ք որ Մուրատ խենթ ըլլայ, և իր եղբայրը կեանք շնորհելով անոր, օսմ. կայսրերուն ամենէն մեծահոգին ըլլայ։ Կ'ուզէ՞ք որ վիպական ըլլան բոլոր այն իրողութիւնները զորս ձեր առջեւ յիշատակեցի։ Կ'ուզէ՞ք ընդունիլ անկարելին և Մուրատի բոլոր նախկին նախարարներուն և բարեկամներուն մեռած չըլլալը։

Շա՛տ լաւ. այդ ամէնքը պիտի ընդունիմ, բայց ոչ նուազ ազդեցութեամբ պիտի ըսեմ. մեր ընկերներէն մէկը դժբախտ է, բանտարկուած է, հիւանդ է, ամէն բանէ, բժշկական և սիրալիր խնամքներէ զուրկ. իր կեանքը ամենօրեայ մարտիրոսութիւն մըն է։ Ուրիշ եղբայրներէ աւելի, իրաւունք ունի աջակցութիւն և օգնութիւն սպասելու մենէ, որովհետեւ ուրիշ ո և է ընկերէ աւելի բան տուած է մեզի այն օրը երբ եկաւ միացաւ։

Կ. Պոլսոյ մեր ընկերները այնքան լաւ հասկցած են մեր վրայ ծանրացած պատասխանատուութիւնը որ ատեն մը դիմումներ ըրած են՝ գիտնալու համար թէ ի՛նչ էր Մուրատի իրական վիճակը։ Այդ դիմումները, պալատին մէջ իրարանցում առաջ բերելէ յետոյ, յանկարծ դադրած են, առանց պատճառը հասկցնելու։ Թերեւս կրնամ այդ պատճառը ըսել ձեզի, բայց աւելի խոհեմութիւն կը համարեմ անսալ այն պատմութեան զոր ինծի ըրած է զօրավար Ահմէտ Ճէլալէտտին փաշա, այն ատեն պարզ գնդապետ, Ապտիւլ-Համիտի գաղտնի և մասնաւոր դիւանին անօրէն։ Այդ պատմութիւնը երկարօրէն գրած եմ «Պաշտօնական Թուրքիա» գործիս մէջ։ Բան մըն ալ ըսեմ ու վերջացնեմ խօսքս։ Քաղաքականութեամբ չեմ զբաղիր հոս, և ոչ ալ նպատակ ունիմ բրօբականտ ընելու չեմ գիտեր ո՛ր ազգին ի նպաստ, ինչպէս սխալմամբ կամ չարամիտ մարդիկ կրնան ըսել։ Նմանապէս միտք չունիմ նմանալու մեր համբաւաւոր դիւանագիտութեան, որուն կարգախօսը կ'ամփոփուի սա պարբերութեան մէջ.

«Գործեր չստեղծել, և այդ պատճառաւ, բարեկրթօրէն տեղի տալ ո և է բռնապետի կամ ո և է օտար քաղաքագէտի առջեւ։» Խօսածներուս նպատակը սա է. իմ խոստումս բռնել, եղբօր մը բուն վիճակը պարզելով ձեր առջեւ, որ իմ ձայնովս, աջակցութիւն, օգնութիւն և արդարութիւն կը խնդրէ ձենէ։

Պիտի շնորհէք անոր ինչ որ կը խնդրէ ձենէ։ Իրաւունք չունիք ժխտական պատասխան տալու ինծի, և ոչ ալ հակառակելու յանձնախումբի մը Պոլիս առաքման, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ մեր եղբօր ճշգրիտ կացութեան վրայ տեղեկութիւն քաղել։

Բայց ի՛նչ որոշում ալ տաք, աճապարեցէ՛ք, եթէ չէք ուզեր որ հանրային զայրոյթը անպատշաճ կերպով վարուի Մուրատ Ե.ի հալածիչին հետ։

(Շարունակելի)

Տնօրէն ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕԶԱՃԵԱՆ